

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

MARTIN DONÁT

Klady a zápory implementace Rámcového vzdělávacího programu do Školního vzdělávacího programu České republiky na prvním stupni Základní školy

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 17.4.2014

Obsah	
Úvod	5
1. Kurikulární dokumenty ČR	6
1.1 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice	7
1.2 Východiska a předpoklady rozvoje vzdělávací soustavy	7
1.3 Základní vzdělávání	8
1.2.1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů	9
1.2.2 Pojetí a cíle základního vzdělávání	10
1.2.3 Vzdělávací oblasti	12
1.3 Školní vzdělávací programy	
1.3.1.1 Školní vzdělávací program ZŠ Lužná	12
1.3.1.2 Charakteristika školy a ŠVP	13
1.3.2 Školní vzdělávací program 3. ZŠ Rakovník	20
1.3.2.1 Charakteristika školy a ŠVP	21
1.3.3 Školní vzdělávací program Základní školy v Praze 6, Na Dlouhém lánu	30
1.3.3.1 Charakteristika školy a ŠVP	30
2. Klady a zápory implementace Rámcového vzdělávacího programu do Školního vzdělávacího programu České republiky na prvním stupni ZŠ	41
2.1 Porovnání ŠVP vybraných škol	41
2.2 Porovnání Charakteristik ŠVP vybraných škol	43
2.3 Srovnání učebních osnov a hodinových dotací	50
2.4 Dotazníková metoda	52
2.5 Soubor respondentů a průběh výzkumu	53
2.6 Vyhodnocení výzkumu	54
2.7 Jak vznikl ŠVP na vaší škole?	54
2.8 Jak jste spokojen/a se ŠVP školy, ve které učíte?	55

2.9 Navrhl/a byste nějaké změny v ŠVP, Pokud jste byl/a spoluvůrcem programu vidíte postupem času něco co byste chtěl/a změnit?	56
2.10 Jak je pro vás složité změnit ŠVP?	56
2.11 Co vám pomohlo při vytváření ŠVP ?	57
2.12 Kdo určoval zaměření vaší školy, měl/a jste možnost vyjádřit svůj vlastní názor k tomu to tématu?	58
2.13 Jakou formou funguje spolupráce učitelského sboru při vytváření mezipředmětových vztahů?	58
2.14 Spolupracujete se svými kolegy při vytváření projektového vyučování? Uveďte výhody a nevýhody projektového vyučování	59
2.15 Myslíte, že je pro děti dobré, aby se učily podle ŠVP, nebo byly podle vašeho názoru dřívější systémy výuky vhodnější?	60
2.16 Jaké výhody a nevýhody podle vás přinesl RVP a z něj vycházející ŠVP do školního vzdělávání?	61
2.17 Učíte-li předmět bez aprobace je to pro vás složité?	61
2.18 Myslíte si, že je možné splnit očekávané výstupy ŠVP ve všech předmětech?	62
2.19 Podle čeho se podle vás rodiče a děti rozhodují na jakou budou jejich potomci či samy děti chodit?	62

Závěr

Přílohy

Úvod

Abychom mohli určit některé klady a zápory implementace Rámcového vzdělávacího programu, musíme se seznámit se základními kurikulárními dokumenty ve školském systému České republiky.

Tato práce se zabývá tématem klady a zápory implementace RVP do ŠVP na prvním stupni základní školy. Z níže uvedených dokumentů jsou vybrány pouze kapitoly, které se vztahují k prvnímu stupni základní školy.

1. Kurikulární dokumenty ČR

Listina základních lidských práv a svobod

Úmluva o právech dítěte

Zákon 561/2004 a 562/2004 Sbírky zákonů

Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon 563/2004 Sbírky zákonů

Zákon o pedagogických pracovníků

Tyto výše uvedené dokumenty jsou podklady, ze kterých vznikl Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy se touto koncepcí přihlásilo k zásadě, že rozvíjení školství a dalších vzdělávacích institucí a aktivit, podílejících se na utváření národní vzdělanosti, má být v budoucnosti vyvozováno z obecně přijatého rámce vzdělávací politiky, jasně vymezených střednědobých a dlouhodobých záměrů, jež mají být veřejně známy v podobě závazného vládního dokumentu, tzv. Bílé knihy.

Bílá kniha formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání. Strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol.

1.1 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice

Národní program rozvoje vzdělávání je rozdělen do několika okruhů.

1.2 Východiska a předpoklady rozvoje vzdělávací soustavy

Těchto několik kapitol je určeno k objasnění toho, jaké jsou obecné cíle vzdělávání a výchovy s ohledem na obtížně předvídatelné společenské změny, jež se pochopitelně netýkají jen naší země. Jsou to například globální i evropské procesy, které nutně ovlivňují postavení i poslání vzdělávacích soustav, výchovu a učení.

Z toho vyplývá, že vzdělávání se stalo obecným jevem a nezbytnou součástí veškerého společenského a hospodářského života. Zahrnuje v sobě všechny fáze životního cyklu jedince. Škola, učení a výuka jsou zároveň specifickými nástroji sociální komunikace, během níž dochází k přetváření hromadně šířených informací do individuálních znalostí. Utváření znalostí je tak vlastně pedagogický proces, který v podstatě ovlivňuje ekonomiku a znalost společnosti.

Obecné cíle vzdělávání a výchovy jsou odvozovány z potřeb jedince, ale také ze společenských potřeb. Vzdělávání se nevztahuje jen na získávání co největšího množství informací, ale je důležité si také osvojit sociální a další dovednosti. Rovněž i duchovní, morální, a estetické hodnoty, které pomáhají k navazování vztahu k ostatním lidem i ke společnosti jako celku a k emocionálnímu rozvoji jedince.

Vzdělávací soustava se zaměřuje na rozvoj těchto konkrétních cílů:

Rozvoj lidské individuality

Zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti

Výchova k ochraně životního prostředí ve smyslu zajištění udržitelného rozvoje společnosti

Posilování soudržnosti společnosti

Rovného přístupu ke vzdělání

Podpora demokracie a občanské společnosti

Výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující společnosti

Zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti

Zvyšování zaměstnatelnosti

1.3 Základní vzdělávání

Školský zákon zavedl systém více úrovní vzdělávacích programů. Je tak umožněno, aby se o konkrétní podobě vzdělávání rozhodovalo tam, kde se reálně uskutečňuje. Tak je možné reagovat na potřeby vzdělávajících se žáků a vytvářet školskou kulturu těsně spjatou s místním společenstvím. Přitom je ale nezbytné, aby byla zaručena nejvyšší úroveň vzdělání.

Jednotlivé školy mají prostor pro své vlastní záměry a plány. Především právě první stupeň základního vzdělávání je z hlediska vývoje žáků velmi významným a didakticky specifickým vzděláváním. Žáci na prvním stupni prožívají přechod z režimově volnějšiho rodinného života do systematického povinného vzdělávání. Toto období patří k nejnáročnějším obdobím v životě každého člověka.

Žáci zažívají nový pravidelný časový a učební režim. Jsou v novém prostředí a navazují nové vztahy, dochází také ke změnám ve stravovacím, pitném či pohybovém režimu. Nástup do školy postihne celou osobnost nového žáka. Právě proto by měl především 1. stupeň respektovat přirozené potřeby žáků, individuální úroveň jejich zrání a učení a přizpůsobovat tomu také učební program.

Základem kvality 1. stupně základního vzdělávání je tedy co nejkomplexnější poznání individuálních potřeb a možností každého žáka a jejich respektování, jak při společném vzdělávání, tak v běžném životě školy. První stupeň má

dostatek prostoru pro včasné rozpoznání a podchycení specifických zájmů, schopností či nadání jednotlivých žáků. Zároveň je třeba minimalizovat vyčleňování žáků se sociálními, zdravotními nebo učebními problémy. Změny v pojetí vyučování znamenají především změnu myšlení učitelů, ale i rodičů. Je potřeba zohlednit a přizpůsobit se potřebám jednotlivých žáků a pomoci tak k dosažení vytyčených učebních cílů. To znamená vytváření vyučovacích materiálů a dokumentů, které vycházejí z konkrétní úrovně žáků a podmínek školy. Základem pro takto pojaté vzdělávání musí být pochopitelně příznivá sociální, emocionální, a pracovní atmosféra.

Vzdělávací instituce musí být pro žáka místem pozitivních prožitků a zajímavých zkušeností. Dosud převažující snahy o výkonnost a rychlý postup v učení, založené na ustáleném modelu vyučovací hodiny, na předávání hotových poznatků, na vynucené kázni, na vzájemné soutěživosti a úspěchu na úkor druhých, na dominantním postavení učitele, na neustálém vedení a přílišném ochraňování žáků, musí být nahrazeny větším důrazem na činnostní učení (včetně rehabilitace hry a hravých činností), na kombinování aktivit uvnitř a vně budovy školy, s důrazem na činnosti v přírodním prostředí. Právě ty umožňují dítěti získat zážitky a zkušenosti, jež nemohou být předávány jinou cestou.

Důraz je kladen rovněž na variabilitu vyučovacích metod, při nichž žáci hledají, ptají se, projevují vlastní názory, chybují, tvoří, objevují a nalézají. Zohledňovat musíme také komunikaci a spolupráci jak mezi žáky, tak i mezi jednotlivými žáky a učitelem. Zaměřit se musíme na konkrétní dílčí úkoly, odpovídající možnostem žáků, na pomoc a podporu při řešení problémů i na celkové pozitivní ladění hodnotících soudů.

1.2.1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů

Podle Národního programu rozvoje vzdělávání a Školského zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání jsou kurikulární dokumenty vytvářeny ve dvou úrovních –v úrovni státní a školní.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a Rámcové vzdělávací programy. Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek.

Školní úroveň představují školní vzdělávací programy, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Rámcový vzdělávací program zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) je sestaven tak, aby navazoval na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a zároveň byl východiskem pro Rámcové vzdělávací programy pro střední školy.

1.2.2 Pojetí a cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání pochopitelně navazuje na předškolní vzdělávání a rovněž na výchovu v rodině. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních. Základní vzdělávání na 1.stupni musí nutně usnadňovat svým pojetím přechod žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. Soustřeďuje se na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka. Vzdělávání děti podněcuje a motivuje k dalšímu učení, vede je k učební aktivitě a k poznání, že je možné hledat, objevovat, tvořit a nalézat

vhodnou cestu k řešení problémů. Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence. Poskytuje spolehlivý základ všeobecného vzdělání, orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.

V základním vzdělání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- 1) Umožňuje žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení.
- 2) Podněcuje k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů.
- 3) Vede k všestranné, účinné a otevřené komunikaci.
- 4) Rozvíjí schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých.
- 5) Připravuje žáky na to, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, aby byli schopné uplatňovat svá práva a aby naplňovali své povinnosti.
- 6) Probouzí v žácích potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a prožívání jednotlivých životních situací, rozvíjí vnímavost a citlivé vztahy k lidem, k prostředí i přírodě.
- 7) Učí žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví, být za ně zodpovědný.
- 8) Vede žáky k toleranci a ohleduplnosti k druhým lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám. Učí je žít společně s ostatními lidmi v jedné tolerantní komunitě.
- 9) Pomáhá žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi. Učí je uplatňovat spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

1.2.3 Vzdělávací oblasti

RVP ZV je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace
- Informační a komunikační technologie
- Člověk a jeho svět
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce

1.3 Školní vzdělávací programy

Na základě Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v ČR si každá základní škola vytváří svůj školní vzdělávací program sama. Při vytváření ŠVP je nutné, aby škola realizovala požadavky RVP pro daný obor vzdělávání a zároveň je zde dán prostor řiditeli, jednotlivým učitelům, a učitelskému sboru jako celku, profilovat svoji školu, a tím ji odlišit od ostatních škol. Učitelé při společném vytváření ŠVP mohou formulovat své vlastní představy o výuce na jejich škole. Dále mohou eliminovat duplicity v obsahu učiva a lépe spolupracovat s mezipředmětovými vztahy. To pak jistě kromě jiného posiluje týmového ducha pedagogického sboru. Je zde dán prostor každému ambicióznímu a novátorskému učiteli učit nově a kreativně. Jednotlivé školy při vytváření ŠVP zohledňují například svou velikost a s tím

související přínosy, ale také problémy. Jinak si ŠVP přizpůsobí malá škola v obci se 1800 obyvateli a jiný ŠVP sestavuje škola v městě s 18000 obyvateli.

1.3.1 Školní vzdělávací program, Základní škola a mateřská škola Lužná, okres Rakovník

Identifikační údaje školy:

Název školy : Základní škola a mateřská škola Lužná, okres Rakovník

Adresa: Masarykovo náměstí 252, Lužná

Ředitel: PaedDr. Miroslava Pechová

Zřizovatel: Obec Lužná

1.3.1.2 Charakteristika školy a ŠVP

Škola je tvořena dvěma budovami. Původní budova z roku 1914 je spojena s přístavbou, jež byla vystavěna roku 1986. Spojovacím článkem mezi nimi je tělocvična. V současné době jsou školní budovy po celkové rekonstrukci.

Škola má vlastní školní jídelnu s kuchyní. Součástí areálu je rovněž velký pozemek se zahradou, kde se nachází školní dílny. Na pozemku je vybudován koutek s lavičkami a ohništěm, který slouží jako učebna v přírodě. Nedostatkem školy je to, že nemá vlastní hřiště. Žáci se na hodinu Tělesné výchovy přesouvají na nedaleký sportovní areál s malým atletickým stadionem.

Škola se aktivně zapojuje do projektů Školní mléko a Ovoce do škol a nově také do projektu EU Peníze do škol. Materiální vybavení školy je na běžné úrovni. Vybavenost učebnicemi je velmi dobrá a učební pomůcky se škola snaží řádně obnovovat.

Charakteristika pedagogického sboru a žáků

Škola má šestnáct pedagogů, patnáct žen a jediného muže. Věkové složení sboru je příznivé a vyvážené. Neaprobovaní učitelé vyučují fyziku a chemii.

Téměř všichni pedagogové se zúčastňují dalšího vzdělávání a jsou proškoleni k práci s výpočetní a komunikační technikou.

Žáci jsou převážně místní, ze spádové malotřídky z blízké obce Lišany, z rakovnické čtvrti blízké obci pochází přibližně 20% z celkového počtu žáků. Většina nadanějších žáků, mnohdy pod vlivem zákonných zástupců, zatím předčasně odcházela do rakovnických škol se specializovanými třídami. Škola tomu chce právě prostřednictvím ŠVP zabránit a tento trend zastavit. Škola se zařadila ke členům sítě škol pod názvem M.R.K.E.V (Metodika a realizace komplexní a ekologické výchovy). Škola se také aktivně zúčastňuje dlouhodobého projektu Les ve škole.

Charakteristika ŠVP

Škola je všeobecného zaměření. Nachází se uprostřed přírody, proto se nabízí hloubější zaměření na poznání přírody, na její ochranu a na ochranu životního prostředí jako celku.

Žáci jsou zde vedeni k tomu, aby získali cenné a praktické vědomosti, schopnosti a dovednosti, které budou moci uplatnit v budoucím vzdělání, ale i ve svém praktickém životě. Škola si dává za úkol vyučovat pomocí efektivních metod, jako je kooperativní a projektové vyučování. Těmito metodami vede žáky k týmové práci, ke vzájemné pomoci, sounáležitosti a vzájemnému respektu. Žáci i učitelé využívají informační a komunikační technologie pokud možno ve všech vyučovaných předmětech. Podporována je výuka na počítačích a upevňována výuka cizích jazyků.

Žáci jsou vedeni ke zdravému životnímu stylu. Díky školnímu sportovnímu klubu, který nabízí mnoho sportovních aktivit, se může uplatnit každý žák. Škola vyžaduje, aby se každý řídil stanovenými pravidly, zejména školním řádem. Ve škole je kladen důraz na všeobecné a rovné vzdělání pro všechny, neboť pro úspěšný rozvoj dítěte má velký význam život v populačně vyvážené skupině. Není zde preferováno jen intelektuální nadání, stejnou podporu mají i žáci s jiným druhem nadání, například hudebním, pohybovým, manuálním atd. Je prováděna rozumná integrace dětí zaostávajících, či jinak postižených přímo ve třídách základní školy s ostatními dětmi.

Nadaným žákům jsou vytvářeny podmínky pro jejich rozvoj, a tím je omezen jejich případný odchod na jiné základní školy. Škola chce u těchto žáků preferovat samostatnou nebo skupinovou práci. Účastí na soutěžích školního i okresního charakteru dát žákům možnost se prezentovat a při přípravách na tyto soutěže rozvíjet jejich nadání. Škola se snaží rozvíjet silné stránky a maximálně eliminovat a napravit to, co považuje za nedostatky.

Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

Škola dává žákům možnost osvojit si strategii učení a motivovat je pro zájem k celoživotnímu učení. V rámci výuky je kladen důraz na čtení s porozuměním, práci s textem a vyhledávání informací z různých dostupných zdrojů. Žákům je umožněno realizovat vlastní nápady, a tím je podporována jejich tvořivost. Co nejčastější účastí žáků v soutěžích a olympiádách se učitelé snaží vytvářet takové situace, v nichž má žák radost z učení pro učení samotné a pro jeho další přínos.

Kompetence k řešení problémů

Podněcováním tvořivého myšlení a logického uvažování jsou žáci vedeni k řešení netradičních úloh a svá řešení mají možnost obhájit. Žáky se

snaží pedagogové motivovat úlohami z praktického života, aby při získávání informací mohli co nejvíce využívat všech dostupných zdrojů ústních, mediálních a počítačových, včetně internetu, a naučili se tyto informace třídit a využívat vhodným způsobem.

Komunikativní kompetence

Žáci jsou vedeni ke vhodné komunikaci se svým okolím ve škole i mimo ni. Mohou tak obhajovat a argumentovat své názory, ale zároveň naslouchají a respektují i ostatní.

Kompetencemi sociálními a personálními

Je rozvíjena schopnost spolupracovat s ostatními a respektovat také jejich práci a postřehy. Sociální kompetence jsou uplatňovány při praktických cvičeních a úkolech. Například ve škole v přírodě, kde si děti osvojují schopnosti střídání rolí ve skupině a zároveň jsou vedeny k dodržování společně dohodnutých pravidel, nad jejichž vytvoření se samy podílejí.

Kompetence občanské

Žáci jsou vedeni jako svobodné a zodpovědné osobnosti, které uplatňují svá práva a plní své povinnosti, a tak je k nim také přistupováno. Ve třídních kolektivech je žákům umožněno podílet se na stanovení pravidel chování, která navazují na Školní řád. Žáci jsou enviromentální výchovou poučeni také o třídění odpadů a ke zodpovědnému chování při pobytech v přírodě.

Pracovní kompetence

Žákům je co nejvíce umožňováno poznávat a rozvíjet své schopnosti a uplatňovat získané zkušenosti a dovednosti při profesní orientaci. Výuka je

doplňována praktickými exkurzemi. Vlastním výběrem volitelných předmětů škola pomáhá při profesní orientaci v budoucím životě.

Vzdělávání žáku se speciálními potřebami

Žáci, u kterých se začínají projevovat příznaky vývojových poruch učení, jsou se souhlasem rodičů posíláni na vyšetření do pedagogicko-psychologické poradny. Na základě vyšetření a doporučení poradny je pro tyto žáky vytvořen reedukační program. Pravidelně je ve škole pořádána hodina určená dyslektické nápravě, ve které s dětmi spolupracují také rodiče.

Jestliže pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum diagnostikuje nějakou vývojovou poruchu učení, je se souhlasem zákonných zástupců dítěte vypracován individuální vzdělávací plán. V individuálním učebním plánu jsou pochopitelně zohledňovány závěry a doporučení z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny.

Vytvořený individuální plán je zaměřen na eliminaci vývojové poruchy a jsou v něm uvedeny všechny prostředky, jež při nápravě budou využívány, dále i způsoby hodnocení, termín reedukační péče a jméno pedagoga, který bude podle tohoto plánu s dítětem pracovat.

Vzdělávání žáků mimořádně nadaných

Vzdělávání nadaných žáků společně s ostatními žáky vyžaduje od pedagogů náročnou přípravu na vyučování jednotlivých předmětů. Tyto žáky se škola snaží motivovat k prohlubování vědomostí základního učiva v těch předmětech, ve kterých projevují svá nadání.

Žáci s nadáním pro matematiku projevují kvalitní koncentraci a zálibu v řešení nestandardních úloh, disponují výbornou pamětí a svými znalostmi přesahují dané požadavky. Těmto žákům je umožňována práce na počítačích ve vzdělávacích programech, práce s naučnou literaturou a je jim v případě zájmu umožněno navštívit také vyučovací hodiny ve vyšších ročnících.

V dalších naučných předmětech jsou nadaným žákům zadávány referáty k danému učivu, a jsou pověřeni vyhledáváním zajímavostí týkajících se tématu.

Žáci s hudebním nadáním jsou vhodným způsobem zapojováni do praktických činností v hodině, například doprovázejí spolužáky spolu s učitelem na jiný hudební nástroj, nebo předzpívávají písně. Výtvarně nadaní žáci jsou zase podporováni s experimentováním v různých technikách a je jim rovněž doporučeno navštěvovat základní uměleckou školu pro rozvíjení jejich talentu.

Technicky nebo manuálně nadané jedince směřují učitelé k zapojení se do zájmových aktivit organizovaných školou nebo základní uměleckou školou. Během vyučování jsou tito žáci pověřováni náročnějšími úkoly, například vedením skupin. Žáci nadaní spíše pohybově jsou podporováni k rozvíjení všech pohybových aktivit, zejména těch, ve kterých projevují největší talent. Tito žáci se zúčastňují sportovních soutěží a reprezentují školu. Je bohužel běžným jevem, že nadaní žáci mají občasné problémy s chováním. Toto chování musí pedagog taktně, avšak důsledně usměrňovat. Nadaní žáci jsou vedeni k rovnému a tolerantnímu přístupu k ostatním, méně nadaným žákům. Žák, který je v jednom předmětu nadaný, může v jiných předmětech být zase průměrným. Proto jsou děti vedeny k ochotě pomáhat těm, kteří potřebují jejich pomoc.

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Žáci zrakově a sluchově postižení učitelé vzdělávají formou individuální integrace. Tito žáci jsou začleněni do běžných tříd a jejich výuka probíhá podle individuálního vzdělávacího plánu. S ohledem na stupeň postižení škola požaduje přítomnost osobního asistenta, který pomáhá s komunikací s učitelem, ale i se spolužáky postiženého a také

s komunikací mezi rodiči a školou. Osobní asistent nejen zpřístupňuje, ale především usnadňuje soužití ve školním prostředí.

Škola spolupracuje se Speciálním pedagogickým centrem při ZŠ a MŠ pro zrakově postižené v Plzni. V rámci této spolupráce škola zakoupila kompenzační a učební pomůcky.

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Tělesně postižení žáci jsou vzděláváni formou individuální integrace. Tyto žáky začleňuje škola do běžných tříd a jejich výuka probíhá podle individuálního vzdělávacího plánu. Dle doporučení speciálního pedagogického centra provádí škola změny v individuálním plánu, přeřazuje žáka z tělesné výchovy do zdravotní tělesné výchovy, omezuje jejich účast ve výtvarné výchově, v pracovních činnostech, případně i v dalších předmětech. Škola v Lužné není bezbariérová, proto jeli to nutné, požadují vyučující osobního asistenta, který by postiženému žákovi pomáhal přizpůsobit se prostorám budovy.

Pedagogové žáky připravují na přítomnost spolužáka s postižením, stanovují a kontrolují pravidla chování a způsob komunikace ve třídě i mimo vyučování.

Vzdělávání žáků s autismem

Vzdělávání žáků s lehčími formami autismu probíhá formou individuální integrace. Podle doporučení speciálního pedagogického centra jsou tito žáci vzděláváni podle individuálního plánu. Učitel vždy ostatní žáky předem upozorní na pravidla chování a způsobu komunikace s takto postiženým spolužákem. Na základě závažnosti postižení posouzené speciálním pedagogickým centrem, je pro postiženého žáka případně požadován asistent pedagoga, který postiženému žákovi pomáhá při

přizpůsobování se školnímu prostředí, ale také v komunikaci žáka s pedagogem, se spolužáky i s rodiči žáka.

Vzdělávání žáků s poruchami vzdělání

Žáci, kteří jsou hyperaktivní nebo se nepřizpůsobují společenským normám, jsou impulzivní a snadno unavitelní jsou v procesu osvojování klíčových kompetencí směřování k samostatnému rozhodování, kritickému myšlení, k rovnému jednání s ostatními a ke spolupráci s nimi. Jsou zavedena přesná pravidla chování a způsobu komunikace s tímto žákem ve třídě i mimo vyučování. Případně se zavádí systém pochval a trestů.

Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním

Tuto skupinu tvoří žáci z rodinného prostředí, s nízkým sociálně kulturním postavením, žáci ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu. Takové děti do školy mohou přicházet v rámci emigrace nebo z různých u nás žijících menšin. Většina těchto žáků se bez problému zapojí do vzdělávacího systému, ale můžeme se setkat i s obtížemi, které jsou dány jazykovou odlišností nebo pro jiné sociální a kulturní zařazení. Proto i těmto žákům škola věnuje specifickou péči. Pedagogové se snaží seznámit se s kulturně odlišným prostředím žáka a ze získaných poznatků vychází při vzdělávání těchto žáků. Pro žáky z kulturně a sociálně odlišného prostředí se snaží vytvářet příznivé klima a co nejvíce je začleňovat do kolektivu.

1.3.2 Školní vzdělávací program 3. základní školy Rakovník

Identifikační údaje školy

Název školy : 3.základní škola, Rakovník

Adresa: Okružní 2331, Rakovník

Ředitel: Mgr.Jan Křikava

Zřizovatel: Město Rakovník

1.3.1.2 Charakteristika školy a ŠVP

3. základní škola Rakovník je úplnou školou s devíti postupnými ročníky. Na prvním i na druhém stupni je většinou otevřeno po třech paralelních třídách.

Škola se nachází v klidném jižním okraji města. Dostupnost školy je zajištěna městskou hromadnou dopravou.

Maximální kapacita školy činí 1000 žáků, v současné době je ve škole vzděláváno přibližně 700 žáků v celkem 29 třídách. Na prvním stupni je 14 tříd a na druhém stupni 15 tříd. Průměrná současná naplněnost tříd je 23,7 žáka na jednu třídu.

Materiální vybavení školy je v současné době velmi uspokojující, při výuce mají pedagogové dostatečné množství učebnic a učebních pomůcek, k dispozici je také vybavená školní knihovna a při výuce je využíván výukový soft ware. Veškeré učebnice a výukové pomůcky se škola snaží neustále obnovovat. Pro výuku odborných předmětů disponuje škola odbornými učebnami a rozmanitými učebními pomůckami.

Školu tvoří tři pavilony, které se skládají z šesti budov. Budovy jsou vzájemně propojeny spojovacími chodbami. Škola celkem disponuje 28 třídami a 18 pracovnami, součástí školy jsou dvě tělocvičny, sportovní areál,

travnaté zázemí pro školní družinu a školní zahrada. Ve škole probíhá postupná modernizace materiálního vybavení, tříd i kabinetů.

Pro výuku mnoha předmětů jsou určeny dvě učebny vybavené výpočetní technikou, další dvě učebny jsou vybaveny interaktivní tabulí. V zájmu zkvalitňování výuky moderními formami by škola v dohledné době chtěla rozšířit počítačové vybavení, které by bylo v kmenových třídách volně přístupné dětem. Dále škola postupně doplňuje třídy audio a video technikou. Na prvním stupni jsou třídy vybavovány koberci, které slouží k odpočinku a k netradičnímu vyučování. Učitelé mají ve svých kabinetech volný přístup k tiskárnám, kopírkám a internetu.

Škola disponuje výborně vybavenými učebnami českého jazyka, výtvarné a hudební výchovy, fyziky, chemie, přírodopisu, zeměpisu, dílen, ale i keramickou dílnou. Škola v současné době usiluje o finanční prostředky k rekonstrukci sportovního areálu s dosluhujícími antukovými kurty. Veškeré hygienické zázemí se plánovaně rekonstruje, protože nyní již nevyhovuje platným hygienickým předpisům.

Charakteristika pedagogického sboru a žáků

Učitelský sbor tvoří 46 pedagogů, ředitel, dva zástupci, dva výchovní poradci a šest vychovatelek ve školní družině. Téměř všichni učitelé jsou kvalifikovaní.

Žáci do školy přicházejí z několika rakovnických sídlišť a asi třetina z celkového počtu dojíždí z okolních vesnic. Ve škole se od roku 2005 vyučuje český jazyk pro děti příslušníků Evropské unie.

Žáci se zdravotním postižením jsou integrováni a každý má vypracovaný individuální vzdělávací plán na základě pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálního pedagogického centra. Postižení žáci

navštěvují cvičení pro nápravu poruch učení a jejich individuální učební plány jsou pravidelně aktualizovány.

Škola je zapojená do projektu Třídění odpadu a účastní se přednášek Klubu ekologické výchovy. Jsou rovněž pořádány výchovně ozdravné, kulturně vzdělávací, sportovně zaměřené pobyty, lyžařské, cykloturistické a vodácké kurzy. Třídy často navštěvují naučné exkurze a přednášky.

Charakteristika ŠVP

Motivační název školního vzdělávacího programu 3. základní školy Rakovník zní Škola harmonického rozvoje. V minulé době se kladl důraz na jednostranné zaměření jedince a před duševním a tělesným rozvojem se upřednostňovalo množství vědomostí. Cíl školy, jak napovídá motivační název ŠVP, směřuje k vyváženému rozvíjení estetických a pohybových schopností všech žáků.

Škola klade důraz na všestranný a vyvážený rozvoj každého žáka a podle hesla „Každý je v něčem úspěšný“ chce zajistit všem nadaným i méně schopným stejnou péči. Vede a vzdělává žáky tak, aby každý dokázal jednat samostatně, uplatňoval své schopnosti, dokázal je rozvíjet a byl zodpovědný. Škola nepreferuje jen intelektuální nadání, proto se v oblasti estetiky zaměří také na řemeslnou zručnost, manuální tvořivost, hudební a výtvarné nadání, divadlo a další specifické tvůrčí činnosti. V pohybové oblasti se zaměřuje na rozvíjení lásky k pohybu, péči o vlastní tělo a zdraví, tělesnou zdatnost a chování Fair play.

Žáci jsou vedeni k dodržování školních pravidel a řádu, které odpovídají mravním a morálním normám. Starší nebo schopnější žáci jsou vedeni k potřebě napomáhat těm, kteří to potřebují a zároveň sami jsou schopni o pomoc požádat a přijmou ji. Vytváří se tak bezpečné a přátelské prostředí. Učební plán je založen na efektivních metodách výuky jako je například

skupinová práce nebo projektové vyučování. Těmito metodami jsou žáci vedeni k týmové práci, vzájemné pomoci, sounáležitosti a respektu, a je tak podporováno osvojování takových znalostí a dovedností, které žáci budou moci uplatnit ve svém životě i při výběru povolání.

K dosažení vzdělávacích cílů škola využívá mimo klasických metod i netradiční formy výuky, jako je například vyučování v blocích, projektové dny, exkurze, seminární práce, semináře, veřejné prezentace, školní i mimoškolní soutěže a v neposlední řadě pestrou nabídkou volitelných předmětů a zájmových kroužků.

Škola je připravena na začlenění dětí se specifickými vývojovými poruchami učení do běžných tříd, a tvořit tak populačně přirozené skupiny, ve kterých se bude uplatňovat týmová spolupráce a pomoc slabším, ať už ze strany učitele nebo spolužáků. V duchu myšlenky Lidé mají povinnost dělat svět krásnějším škola vede žáky ke společnému zájmu o veřejné, ale i globální věci a navazuje na výbornou tradici v oblasti jazykového, sportovního a dramatického vzdělávání.

Na základě analýzy materiálních a vzdělávacích podmínek a možností si škola stanovila priority. Zavádět a využívat dostupnou výpočetní techniku do všech předmětů a přispívat tak k rozvíjení komunikačních dovedností a zároveň podporovat rozvoj pohybových a sportovních činností a aktivit.

V rámci stanovených priorit škola nabízí žákům vzdělávání v pěti odborných učebnách, které jsou vybaveny dataprojektory a počítači s připojením na internet. Škola disponuje také dvěma multimediálními učebnami s interaktivní tabulí, jak pro první, tak i pro druhý stupeň.

Pro výuku komunikačních dovedností v českém i v cizím jazyce mají učitelé a žáci k dispozici šest speciálních učeben vybavených audiovizuální technikou. Pro podporu a rozvoj pohybových a sportovních dovedností škola vlastní dvě moderně vybavené tělocvičny s rozsáhlým sportovním areálem. Pro rozvíjení estetického citění žáků a aktivitu v oblasti umělecké tvorby mají

žáci možnost využívat keramickou dílnu s pecí, učebnu vybavenou pro výchovu užité umělecké tvorby. K podporování ekologického cítění škola pořádá výukové programy zaměřené na ekologii a zúčastňuje se projektu Třídění odpadů.

Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

Škola se snaží kompetence k učení naplňovat nabízením vhodných učebních metod, tvořivým využíváním pracovních postupů a individuálním přístupem učení. Tím vznikají pro žáky optimální podmínky k učení a rozvíjení schopností samostatné práce. Používáním informačních technologií se žáci učí vyhledávat, třídít, zpracovávat, využívat a posuzovat získané informace.

V žácích je prohlubována schopnost získané poznatky a dovednosti využívat ve svém životě. Učitelé zadávají zajímavé, motivační domácí úkoly, a tím umožňují volbu různých postupů. V dětech je vytvářena zásoba vlastních zkušeností, které můžou efektivně využívat při realizaci dalších projektů a úkolů a v budoucnu jim budou prospěšné i v běžném životě nebo v jejich budoucím povolání.

Kompetence k řešení problémů

Žákům jsou předkládány problémy, které se vážou na učební látku. Učitelé pracují s chybou žáka jako příležitostí ukázat cestu ke správnému řešení. Žákům je umožňováno pracovat s materiály a zdroji, ve kterých si mohou ověřit správnost svých řešení.

Při výuce jsou uplatňovány základní myšlenkové operace, jako například srovnávání, třídění, zobecňování, abstrakce, syntéza, analýza.

Motivace je podněcována zadáváním problémových úloh z praktického života. Řešení úloh vede žáky k samostatnosti a mají možnost obhájit své výsledky. Žákům jsou zadávány úlohy, které při řešení vyžadují propojení více vyučovaných předmětů s využitím praktických dovedností z různých oblastí lidské činnosti. Děti jsou rovněž vedeny k tomu nebát se problémů, hovořit o nich a přijímat zodpovědnost za svoje chování. Takovéto vedení podporuje týmovou spolupráci.

V rámci vyučovaných předmětů škola učí žáky, jak některým problémům předcházet. Na škole jsou podporovány netradiční způsoby řešení úloh a jsou kladeny jasné a otevřené otázky. Pedagogové nabízejí dostatek projektů, které vycházejí z reálného života a vedou k samostatnému uvažování a řešení problémů.

Komunikativní kompetence

Při osvojování komunikativních kompetencí je kladen důraz na logické, stručné a výstižné vyjadřování v písemném i ústním projevu. Děti jsou příkladně seznamovány se základními prostředky verbální a nonverbální komunikace, kterou dále uplatňují v komunikaci mezi spolužáky, učiteli a ostatními.

Při výuce je kladen důraz na čtení s porozuměním. Žákům je nabízena možnost obhajovat a argumentovat vhodnou formou, zároveň naslouchat a respektovat názory jiných. Škola vede žáky k využívání dostupných informačních technologií pro získávání informací a tvorbu vlastních výstupů. Zároveň je kladen důraz na kulturní úroveň komunikace.

V dětech je podporován pozitivní přístup ke své škole, městu, k sobě a ostatním. Jsou tak připravováni na zvládnutí komunikace s jinými lidmi v obtížných a ohrožujících situacích. Škola klade důraz na důsledné dodržování pravidel stanovených ve školním řádu. Připravuje tím děti na dodržování zákonných norem a morálky společnosti. Žáci mají možnost

používat internet jako zdroj informací a pro realizaci projektů, ale také jako moderní prostředek určený ke komunikaci a spolupráci s ostatními. Škola učí žáky dovednosti komunikativní obrany proti manipulaci a agresi z vnějších vlivů.

Sociální a personální kompetence

Zadáváním tématických skupinových úloh jsou upevňovány sociální a personální kompetence. Učitelé společně s dětmi vytvářejí pravidla týmové práce, kterými se řídí, a tím upevňují dobré mezilidské vztahy a vytváří příjemnou atmosféru při výuce. Škola se snaží vyvozovat sociální kompetence, na praktických cvičeních a příkladech, je tak rozvíjena schopnost zastávat různé sociální role v pracovní skupině. Děti jsou zapojovány do vzájemné pomoci při výuce, a tím je v nich podporována zase potřeba pozitivních citů k sobě samým i ostatním.

Organizace tříd a školních akcí je vedena k vytváření pocitů sounáležitosti a dobrých vztahů mezi spolužáky a důvěry mezi učitelem a žáky. Škola se snaží podporovat sebedůvěru žáků, ale vede je zároveň k respektování odlišných názorů a odsuzování nežádoucích projevů rasizmu a xenofobie.

Žáci se učí zodpovědnosti za jimi vypracované dílčí části společného projektu. Zohledňováním rozdílů v pracovním tempu je umožněno každému zažít úspěch.

Děti se učí kriticky hodnotit svoji práci i práci ostatních.

Občanské kompetence

Žáci jsou vedeni k ohleduplnosti, zdvořilosti, úctě, kultivovanému a slušnému vystupování a chování ke svým spolužákům i ostatním. Škola klade důraz na ideály svobody a důstojnosti člověka, na lidská práva, solidaritu a toleranci jako základní životní hodnoty, a tím vede žáky k respektování

individuálních rozdílů. Ve škole je podporována vlastní sebedůvěra a zároveň je vyžadována zodpovědnost za svá jednání.

Žáci jsou v rámci možností zapojováni do kulturních akcí pro školu a veřejnost. Učitelé se snaží co nejefektivněji propojovat teorii s praxí. Tříděním odpadů se žáci učí zodpovědnému chování k přírodě a ke kladnému přístupu vůči svému okolí jako celku. Od žáků je vyžadováno hodnocení vlastního chování a chování ostatních spolužáků a společného hledání řešení, při nedodržování pravidel třídy, či školního řádu.

Žáci mají možnost hodnotit práci a nápady ostatních, upevňuje se v nich hrdost a sebe sama, na svoji rodinu i město, ve kterém žijí. Škola učí žáky aktivní ochraně životního prostředí a svého zdraví i zdraví ostatních.

Děti jsou vedeny k poznávání a ochraně kulturních tradic a historického dědictví svého okolí. Pedagogové nabízejí dostatečné množství situací, které vedou žáka ke kladnému vztahu k práci své i těch ostatních.

Kompetence pracovní

Žáci jsou vedeni k objektivnímu sebehodnocení a posouzení svých reálných možností při profesní orientaci. Pedagogové se snaží spojovat teorii s praxí. Od dětí je vyžadováno dodržování pravidel bezpečného chování ve škole i mimo ni. Žáci mají správným způsobem využívat materiály, nástroje, a technické vybavení, které škola nabízí. Učitelé vyžadují dokončování zadaných prací a úkolů ve stanovených termínech a kvalitě.

Nabízením zájmových kroužků a činností škola žáky podněcuje ke smysluplnému využití jejich volného času. Děti jsou vedeny k udržování čistoty a pořádku na všech pracovních místech školy. Škola po žácích vyžaduje, dodržování vymezených pravidel, ochranu zdraví svého i ostatních a plnění svých povinností. Dobře odvedená práce je chválena. U talentovaných žáků je rozvíjeno a upevňováno jejich nadání. Škola se snaží žáky hodnotit tak, aby mohli vnímat vlastní pokrok.

Zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

(se zdravotním postižením a se zdravotním znevýhodněním)

Žáci, u kterých se projevují různé příznaky některé z vývojových poruch učení, jsou se souhlasem zákonných zástupců, posíláni na vyšetření do pedagogicko-psychologické poradny.

Na základě výsledků vyšetření škola zařazuje tyto děti do reedukační péče. S dětmi pracují proškolení učitelé. V případě, že pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum u žáka diagnostikuje nějakou vývojovou poruchu, je se souhlasem jeho zákonných zástupců pro dítě vypracován individuální vzdělávací plán, podle kterého se s dítětem pracuje v průběhu roku.

V individuálním plánu jsou zohledněna doporučení z vyšetření pedagogicko-psychologické poradny, jsou zde také uvedeny pomůcky, jejich způsob využití, hodnocení, termín reedukační péče a jména učitelů, kteří budou s dítětem pracovat. Při klasifikaci se přihlíží k vývojové poruše žáka.

Zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

(ostatní)

Vzdělávání žáků probíhá ve standardních třídách na prvním i druhém stupni školy formou individuální integrace. Děti se vzdělávají podle zpracovaného učebního plánu běžných tříd a na základě individuálního vzdělávacího plánu. Rozvrh vyučovacích hodin a týdenní hodinové dotace budou ve spolupráci se speciálně-pedagogickým centrem zpracovány tak, aby byl naplněn učební plán daného ročníku. Podle posouzení stupně postižení škola požaduje osobního asistenta, který žákovi pomůže přizpůsobit se školnímu prostředí a také je nápomocný při komunikaci s učiteli, spolužáky a rodiči postiženého.

Zabezpečení žáků se sociálním znevýhodněním

Žáci se sociálním znevýhodněním se vzdělávají formou individuální integrace v běžných třídách podle individuálních vzdělávacích plánů, které vypracuje škola tak, aby maximálně vyhovovaly jejich potřebám. Všichni učitelé se pravidelně seznamují se systémem spolupráce, sociálními partnery a výchovnými poradci.

Zabezpečení výuky mimořádně nadaných

Nadaní žáci, kteří jsou zařazeni do běžných tříd základního vzdělávání, vyžadují pečlivější a náročnější přípravu učitelů na každou vyučovací hodinu. U nadaných dětí je zapotřebí zvětšovat jejich motivaci k rozšiřování základního učiva, a to především v předmětech, které reprezentují jejich nadání. Škola nabízí na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálního pedagogického centra vzdělávání žáka v určitém předmětu v jiném postupném ročníku.

1.3.3 Školní vzdělávací program Základní školy v Praze 6, Na Dlouhém lánu

Identifikační údaje

Název školy : Základní škola Praha 6, Na Dlouhém lánu 43

Adresa: Na Dlouhém lánu 43, Praha 6

Ředitelka: RNDr. Anna Jelínková

Zřizovatel : Městská část Praha 6, Čs. armády 23, Praha 6

1.3.3.1 Charakteristika školy a ŠVP

Základní škola Na Dlouhém lánu je státní škola s právní subjektivitou. Je úplnou školou spíše menšího rodinného typu. V současné době ji navštěvuje 350 žáků v celkem 19 třídách. Škola je dobře dostupná hromadnou dopravou. Nachází se v klidné oblasti Prahy 6 a je obklopena zelení.

Má vlastní školní jídelnu, dvě tělocvičny, sportovní areál a rozsáhlou zahradu. Učebny 2. stupně jsou zařízeny jako odborné pracovny, žáci se stěhují. Všechny učebny jsou vybaveny audiovizuální technikou. V osmi třídách je instalována interaktivní tabule, v dalších pěti učebnách jsou dataprojektory s plátnem. Všechny třídy mají připojení na internet.

Samostatná počítačová pracovna je vybavena 24 počítači s připojením na internet. Ve spolupráci s rodiči se škole podařilo upravit internetovou studovnu-knihovnu, která je volně přístupná všem žákům, a slouží také k pořádání přednášek. Učebna je dále vybavena počítači připojenými na internet, skenerem, kopírkou a audiovizuální technikou.

Škola zřídila pro žáky bufet, který provozuje školní jídelna. Nižší ročníky v doprovodu učitelů mohou využít pro relaxaci i školní zahradu.

Na 1.stupni fungují vedle běžných tříd také třídy s alternativní metodou výuky podle M.Montessori. Zájem o tyto třídy se rok od roku zvyšuje. V současné době škola otevírá každý rok dvě první třídy Montessori. Třídy Montessori mají vlastní ŠVP.

Škola je zapojena do celosvětového projektu Zdravá škola. Tento projekt je zaměřen nejen ke zdraví tělesnému, ale i na zdravé vztahy a zdravý způsob učení.

Třídy na 1. stupni pracují na projektu Tvořivá škola, jedna z členek učitelského sboru je lektorkou tohoto programu pro ČR. Aprobovanost pedagogického sboru je 92%.

Výchovné poradenství zajišťují dva členové pedagogického sboru. Výchovný poradce pro 1. stupeň se stará o zajištění kvalitních vzdělávacích potřeb pro žáka se specifickými poruchami učení. Škola pořádá a koordinuje dyskluby. Výchovný poradce pro druhý stupeň se podílí na řešení výchovných a vzdělávacích problémů a spolupracuje se školní psycholožkou. Škola má vlastní školní psycholožku, která poskytuje služby žákům, rodičům i pedagogům, podílí se na řešení výchovných a vzdělávacích problémů. Žáci do školy nepřicházejí pouze z vlastní spádové oblasti, ale především do Montessori tříd docházejí i dojíždějí žáci z větších vzdáleností.

Škola není výběrovou školou. Většina žáků pochází z dobrého sociálního zázemí, kde se rodiče zajímají o své děti a spolupracují se školou. Škola má vlastní program prevence proti patologickým jevům.

Škola také nabízí širokou nabídku odpoledních aktivit v oblasti sportovní (florbal, fotbal, aerobic, bojová umění, míčové hry, bruslení se školní družinou), výtvarné (keramika, výtvarné techniky) hudební (kytara, flétna, klavír), dále zde funguje kroužek šachy, chovatelství, náboženství, dramatika.

Součástí nabídky pro volný čas je i školní družina s osmi odděleními pro žáky 1. stupně. Nabízí žákům široké spektrum činností, denní pobyt venku, výtvarnou tvorbu, hry, soutěže, jednou týdně bruslení ale především relaxaci.

Druhým okruhem jsou výjezdy tříd. Na prvním stupni jsou to školy v přírodě, na druhém stupni různé formy zážitkových pobytů. Třetím okruhem je spolupráce s Prevcentrem, které pro třídy organizuje cykly sociálních programů. Škola zpracovává program enviromentální výchovy. Zaměřena je rovněž na zdravý životní styl, zejména stravování, a na třídění odpadů.

V povinně volitelném předmětu Ekologie žáci mají možnost pracovat v celosvětovém projektu Globe – monitoring životního prostředí. Škola také spolupracuje se ZOO Praha.

V oblasti mezinárodní spolupráce škola organizuje studijní pobyty v Anglii s ubytováním v rodinách a výukou anglického jazyka, dále uskutečňuje studijní zájezdy do Rakouska a jednodenní zájezdy do Německa.

Spolupráci s rodiči škola považuje za nejdůležitější podmínku úspěšné práce s dětmi. Dvakrát ročně škola informuje rodiče o práci jejich dítěte a každý měsíc je konzultační den, kdy rodiče mohou navštívit učitele. Všechny informace je možné získat také na webových stránkách školy. Škola při zajišťování některých školních akcí spolupracuje s Klubem rodičů.

Ve škole je zřízena Školská rada, se kterou může každý konzultovat všechny závažné koncepční dokumenty. Žáci se podílejí na přípravě akcí pro rodiče, na nichž jsou upevňovány neformální vztahy mezi rodinou a školou. Patří sem především vánoční trh se společným zpíváním, masopustní karneval, slet čarodějnic s posezením u ohně, projektové dny a závěrečná akademie. Všechny akce nejsou určeny pouze rodičům, ale i široké veřejnosti.

Škola se snaží být společenským centrem pro okolní obyvatele. Nabízí jim nejen kulturní akce, ale i možnost sportovního vyžití – volně přístupné školní hřiště, a umožňuje pořádání večerního aerobiku a rehabilitace.

Charakteristika ŠVP

Zaměření školy je všeobecné se zdůrazněním témat zaměřených na ochranu životního prostředí, proto je v názvu školního vzdělávacího programu dovětek Na zdravé planetě.

Škola je zapojena do projektu Zdravá škola. Cílem je jednak vést děti k upevňování svého fyzického, ale i psychického zdraví. Nejde tedy jen o oblast zdravé stravy, dostatku pohybu, vhodného využití volného času, ale i o zdravý styl učení a zdravé sociální vztahy. Škola je otevřena všem žákům nadaným, průměrným, žákům se specifickými poruchami učení i žákům se sociálním znevýhodněním. Hlavním cílem školy je rozvíjet u všech žáků

vědomosti, dovednosti a kompetence tak, aby byli dobře připraveni pro školy dalšího cyklu i pro praktický život.

Na 1. stupni jsou využívány takové metody práce, které v dětech vytváří pozitivní vztah k učení, žáci se stávají spolutvůrci hodin a jsou zapojeni do dění.

Škola věnuje zvýšenou pozornost také průřezovému tématu Čtenářská gramotnost, protože problémy v oblasti čtení s porozuměním blokují dítě v získávání dalších znalostí a dovedností. Na druhém stupni probíhá výuka českého jazyka a matematiky klasickými metodami s důrazem na porozumění.

V oblasti naukových předmětů se učitelé snaží pracovat metodou projektů v logických tematických celcích s maximálním uplatněním samostatné tvůrčí práce a moderních metod výuky. Výrazným prvkem ŠVP je právě zmíněná práce v projektech ať už krátkodobých – v rámci jedné hodiny, střednědobých – mapujících určité téma ve všech souvislostech či celoškolních. V projektech dlouhodobých se pracuje s určitým rozsáhlým tématem, které je později prezentováno veřejnosti.

Velká pozornost je věnována výuce cizích jazyků. Od 1. třídy mají žáci povinný anglický jazyk. Od 7. třídy škola nabízí žákům další cizí jazyk – německý, španělský, francouzský, ruský. Škola organizuje studijní pobyty s ubytováním v rodinách a lekcemi anglického jazyka v Anglii. Žáci jsou vysíláni na studijní pobyty do Rakouska a škola také organizuje poznávací zájezdy do Německa.

Výuka předmětu Práce s počítačem začíná již od 1. ročníku, kdy žáci využívají výukové programy, v dalších ročnících postupně zvládají textový a následně tabulkový editor, užívání internetu a elektronické pošty.

K dalšímu rozšiřování znalostí mohou žáci využít povinně volitelné předměty. Praktické používání informačních technologií je využíváno i v dalších předmětech. Cílem volitelných předmětů je vhodně rozšiřovat některé oblasti zájmu žáků. Škola nabízí široké spektrum odpoledních aktivit

pro vhodné využívání volného času. Žákům je také k dispozici internetová studovna-knihovna s dohledem. Ve všech oblastech činností jsou žáci vedeni k odpovědnosti za výsledky své práce.

Škola dbá na vhodné chování svých žáků, do všech předmětů i běžného života školy se prolíná Etická výchova. Žáci jsou vedeni k demokracii v mezích jasně daných pravidel, jejichž dodržování škola důsledně sleduje. Žáci jsou vedeni k tomu, aby vhodným způsobem dokázali uplatnit svůj názor. Škola učí žáky dovednosti diskutovat, vážit si partnera i diskuse a tolerovat odlišnost názoru. Učitelé se snaží vést žáky a také k tomu, aby si osvojili zdravý životní styl. Škola zastává názor, že výživa, dostatek pohybu, vhodná relaxace a vyhýbání se návykovým látkám by měly být přirozenou součástí života každého jedince. Žáci jsou vedeni k zájmu o věci veřejné, jak lokálního, tak globálního charakteru.

Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

Škola klade důraz na čtení s porozuměním a soustřeďuje se na práci žáků s textem.

Žáci jsou vedeni k výběru zásadních informací a tyto informace musejí uměti zaznamenat. Je rozvíjena schopnost žáků předat základní informace ostatním. Učitelé zadávají žákům zajímavé úkoly, aby mohli uplatnit získané vědomosti např. v projektech.

U žáků je rozvíjena schopnost orientovat se v množství informací. Škola se snaží zapojovat žáky do soutěží školních i mimoškolních, kde mohou uplatnit své vědomosti a dovednosti. Při projektech se žáci učí využívat různých forem získávání informací (encyklopedie, internet, noviny a časopisy, knihy). Žáci jsou vedeni rovněž k experimentům, vyvozování závěrů, také k sebehodnocení.

Kompetence k řešení problémů

Učitelé se snaží využívat problémové situace k rozvoji této kompetence. Učí žáky analyzovat problém, jeho podstatu a příčinu, navrhnout různé cesty k řešení a vybrat optimální variantu.

Žáci jsou motivováni postup řešení pojmenovat a opakovaně využít a toto řešení také umět obhájit. Škola vede žáky k využití získaných vědomostí a dovedností při řešení problémů. Žáci mají možnost, aby samostatně připravovali některé akce.

Kompetence komunikativní

Škola učí žáky vhodně komunikovat mezi sebou navzájem, s učiteli i s ostatními dospělými a snaží se omezit používání hrubých slov v jejich projevu. Žáci jsou podporováni v tom nebát se a uplatnit svůj názor pomocí vhodné formy.

Je kladen důraz na dovednost diskutovat, vážit si partnera, diskuse a tolerovat odlišnost názoru. Žákům je stále připomínána schopnost naslouchat druhým. Učitelé učí žáky rozvíjet a vyjadřovat myšlenky i názory v logickém sledu, výstižně, souvisle a kultivovaně. Škola klade důraz na soustředění, ústní i písemný projev a podporuje komunikaci prostřednictvím internetu, zejména v cizím jazyce.

Kompetence sociální

Učitelé se snaží o vytvoření pěkného kolektivu ve třídě, k toleranci k odlišnosti, k pomoci slabším. Děti jsou vedeny ke spolupráci v rámci celé školy, starší žáci připravují akce pro mladší žáky, mladší žáci připravují dárky a pomůcky pro budoucí prvňáčky.

Škola využívá skupinovou práci v hodinách a zejména při přípravě projektů a experimentů. Při skupinové práci je dbáno na střídání rolí žáků. Každou skupinovou práci společně vyhodnocují učitelé společně se žáky.

Kompetence personální

Žáci jsou vedeni ke zdravému životnímu stylu, je jim podáván dostatek informací o zdravém stravování a nutnosti pohybu. Učitelé učí žáky k dovednosti plánovat čas a účinně relaxovat, je podporována jejich sebedůvěra.

Škola motivuje žáky také k uplatnění svých znalostí a schopností v praktickém životě, pomáhá dítěti začlenit se do kolektivu.

Žáci jsou vedeni k překonávání překážek i k řešení nejrůznějších problémů. Učitelé jim pomáhají poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti, které budou určující pro volbu povolání.

Kompetence občanské

Za účelem upevňování občanských kompetencí škola učí žáky hrdosti na svou vlast a seznamuje je s jejím historickým i kulturním významem. Žáci jsou vedeni k zájmu o dění ve společnosti a k chápání globálních souvislostí.

Učitelé vysvětlují princip demokracie jako svobody v mezích pevně stanovených pravidel. Škola učí žáky znát také zákony a společenské normy a především dodržovat je. Žákům jsou předkládány jejich práva a povinnosti a je dbáno na jednotu práv a povinností. Škola učí žáky respektu a toleranci k odlišnostem a vzbuzuje v nich potřebu pomáhat lidem s problémy. Žáci se učí odpovědnosti za budoucnost i zodpovědnému chování vůči přírodě.

Kompetence pracovní

Děti jsou vedeny k zodpovědnosti za výsledky své práce a při práci s nimi je rozvíjena jejich schopnost využívat nabytých vědomostí a dovedností. Učitelé motivují děti k pozitivnímu vztahu k práci. Žáci se učí používat různých materiálů, ale také různých postupů. U dětí je nutně podporována potřeba chránit při práci zdraví své i ostatních a nezpůsobit škody.

Škola učí žáky orientovat se v podnikání, upozorňuje na nutné postupy při realizaci podnikatelských záměrů a vede žáky k uvážlivé volbě povolání, která koresponduje s jejich schopnostmi.

Žáci se specifickými problémy v učení a chování

Vzhledem k tomu, že žáci jsou do této školy přijímáni plošně, bez selekce, je důležité včasné zjištění případného handicapu dítěte, aby bylo možné mu účinně pomoci.

Škola již při zápisu seznámí rodiče s dotazníkem, zda má jejich dítě zdravotní postižení nebo zjištěnou jinou specifickou poruchu např. psychologem.

Během první třídy je důležité pozorování dětí třídním učitelem, v případě potřeby je doporučeno rodičům psychologické vyšetření. Stejně tak škola postupuje i nadále. Pokud dojde v kterémkoliv bodě vzdělávání k zásadnějším problémům, je rodičům doporučeno psychologické vyšetření. Na základě doporučení psychologa škola rozděluje péči o děti s problémy do tří skupin: žáci integrovaní s asistentem, žáci individuálně integrovaní a konečně žáci s úlevami.

Žáci integrovaní s asistentem

Děti, u nichž je doporučena školským poradenským pracovištěm integrace s nutností asistenta, jsou zařazovány do tříd Montessori, v nichž vzhledem k alternativnímu způsobu práce není působení asistenta rušivým prvkem.

Jejich vzdělávání postupuje podle každoročně aktualizovaného individuálního učebního plánu a jsou pravidelně sledovány psychologem. Alespoň dvakrát ročně se schází integrační tým s rodiči, aby vyhodnotil postupy a případně upravil individuální vzdělávací plán.

Žáci individuálně integrování

Děti, u nichž školské poradenské zařízení doporučí integraci s výukou podle individuálního učebního plánu, škola zařazuje do běžné výuky. Pravidelně je aktualizován jejich individuální učební plán, který je realizován vyučujícími.

Pro skupiny integrovaných žáků škola připravuje „dyskluby“ – tím rozumí speciální pedagogickou péči nad rámec výuky. Na 2. stupni se jedná o klasické doučovací skupiny, které vedou vyučující českého jazyka a matematiky s přesahy do dalších předmětů. V těchto hodinách jsou dětem nabízeny aktivity, které napomáhají vyrovnávání handicapů (názorné pomůcky, práce s počítačovými výukovými programy určenými pro žáky se specifickými problémy v učení, pracovní listy, atd.).

Alespoň dvakrát ročně se schází integrační tým s rodiči, aby vyhodnotil postupy a případně upravil individuální vzdělávací plán.

Žáci s úlevami

Děti, u nichž školské poradenské zařízení zjistí méně závažné problémy, jsou zařazeny do běžné výuky.

O zjištěných problémech škola informuje všechny vyučující, kteří ve svých předmětech zohledňují handicap podle toho, v jaké míře zasahuje do daného předmětu. Žáci mohou využívat dysklubů a doučovacích skupin.

Žáci sociálně znevýhodnění

Během prvního roku povinné školní docházky dochází k seznámení třídního učitele se zákonnými zástupci žáků.

Pokud učitel zjistí, že žák je sociálně znevýhodněn, spojí se škola s Odborem péče o dítě v místě příslušném k bydlišti žáka. Škola tak může zjistit, do jaké míry je dítěti pomáháno a co udělat. Takto je postupováno i v dalších letech školní docházky.

Pokud škola zjistí, že sociální situace rodiny se zásadně zhoršila a dítě potřebuje pomoc, opět kontaktuje zmíněné instituce. Ve finanční oblasti se jedná o úpravu systému plateb ve školní jídelně a školní družině. Rodiče jsou upozorňováni

na možnost získání finančních prostředků pro školy v přírodě a zotavovací pobyty sociálně znevýhodněných dětí.

Škola umožňuje, aby dítě navštěvovalo školní družinu i s možností úlevy plateb, neboť je zde pod dozorem a navíc mu vychovatelky můžou pomoci i s domácí přípravou. Pro starší děti nabízí škola pobyt ve školní knihovně spojený s prací na počítači a využití internetu, případně hru stolního tenisu a využití školního hřiště.

Cílem školy je minimalizovat působení nežádoucích skupin dětí na sociálně znevýhodněné dítě. Škola se vždy snaží být ve spojení se zákonnými zástupci žáka a všechny problémy řešit pokud možno ve spolupráci s nimi.

Žáci se zdravotním postižením

V případě zdravotního postižení dítěte je škola připravena pomoci, pokud jí to provozní podmínky jen trochu umožňují.

Vždy je zohledňováno doporučení ošetřujícího lékaře a školského poradenského pracoviště. O zdravotním postižení žáka jsou informováni všichni pracovníci školy, včetně způsobu účinné pomoci v krizové situaci.

U žáků s problémy v mentální oblasti škola postupuje stejným způsobem, jako u žáků se specifickými problémy v učení.

Škola nemá bezbariérový vstup, ani pohyb po budově. Školu doposud nenavštěvují žádní žáci s problémy pohybového ústrojí.

Žáci nadaní

Nadání žáka se může projevit velmi záhy po vstupu do školy, ale někdy se objeví i později ve zcela nečekaných situacích. Žák může být nadaný v oblasti rozumových schopností, nebo v oblasti schopností uměleckých či sportovních.

Škola považuje ze důležité tyto schopnosti v souladu s rodinou objevit a podněcovat je v jejich rozvoji. ŠVP je nastaven tak, aby podporoval ve všech oblastech tvůrčí činnosti žáka, ve kterých se výrazněji mohou projevit, ale i

rozvíjet jejich schopnosti. Učitelé mohou dětem nabídnout tvořivou školou, pedagogiku M.Montessori, projekty (celoškolní, tématické, hodinové), soutěže (sportovní, umělecké), různé volnočasové aktivity (sportovní, umělecké), meziškolní soutěže (vědomostní, sportovní, umělecké ...) či rozmanité volitelné předměty.

2. Klady a zápory implementace Rámcového vzdělávacího programu do Školního vzdělávacího programu České republiky na prvním stupni ZŠ

2. 1 Porovnání ŠVP vybraných škol

Porovnání Školních vzdělávacích programů výše uvedených škol by mělo objasnit některé klady a zápory implementace Rámcového vzdělávacího programu do Školního vzdělávacího programu.

Dále se tato práce zaměří na porovnání charakteristik zkoumaných škol, hodinové dotace vybraných předmětů a porovnání učebních témat v daných předmětech.

2. 2 Porovnání Charakteristik ŠVP vybraných škol

Školní vzdělávací program je učební dokument, který si každá základní a střední škola v České republice vytváří sama, aby realizovala dle vlastních představ požadavky rámcového vzdělávacího programu pro daný obor vzdělávání. Vlastní realizace ŠVP dává učitelům a celému pedagogickému sboru možnost profilovat svoji školu a tím ji odlišit od ostatních škol. Výše zpracované školní vzdělávací programy tří základních škol vycházejí z předlohy RVP.

Zkoumané školy se vzájemně liší svou velikostí a počtem žáků, kteří školu navštěvují. Charakteristiky zkoumaných škol celkem jasně popisují směr a obor vzdělávání. Při jejich výběru byla brána v úvahu jejich poloha, jak v rámci obce, tak v rámci celého regionu, ve kterém se nachází.

Výzkumu se zúčastnily tři školy, z nichž nejmenší se nachází v centru obce Lužná u Rakovníka. Ze zkoumaných škol je právě tato s nejdelší tradicí. Škola v Lužné má zaměřený svůj vzdělávací program především na ekologii a ochranu životního prostředí. Učební témata předmětů Přírodověda a

Vlastivěda kladou důraz právě na problematiku ekologie. Obec Lužná má 1820 obyvatel, což by s žáky z blízké spádové oblasti mělo stačit k průměrnému naplnění tříd. Tak se tomu ale bohužel neděje. Škola, která je v současné době po celkové rekonstrukci, a tedy by mohla být atraktivní pro rodiče i děti žijící v okolí, má minimální možný počet žáků na jednu třídu a nachází se přesně na hranici své existence či uzavření.

Učitelé se ve svém školním vzdělávacím programu snaží co nejatraktivněji formulovat své vlastní představy o podobě vzdělávání na škole, a tím přesvědčit rodiče i děti k přihlášení dítěte právě do jejich školy.

Další zkoumaná škola 3. ZŠ Rakovník se nachází na okraji osmnáctitisícového města Rakovníka a je právě jednou z rakovnických škol, do které dojíždějí žáci z okolních vesnic a menších obcí, jako je například škola právě v Lužné. 3. základní škola v Rakovníku má svůj školní vzdělávací program zpracovaný s důrazem na všeobecné vzdělání žáků. Dříve se škola zaměřovala spíše na vědomostní vzdělání a rozvoj tělesné stránky žáků. Současný ŠVP se zaměřuje na vyvážený a všestranný rozvoj každého jedince. Tento současný cíl je patrný spíše na učebních tématech druhého stupně. Škola klade velký důraz na výuku cizích předmětů a na rozvíjení estetické a umělecké tvorby. Škola k dosažení daných cílů disponuje výborným materiálními, prostorovým a technickým vybavením.

Třetí zkoumanou školou je pražská základní škola Na Dlouhém lánu. V charakteristice školy je uvedeno, že se škola považuje spíše za menší vzdělávací systém rodinného typu. Za skutečně rodinnou školu však můžeme označit první z uvedených škol v této práci. Základní škola Na dlouhém lánu zase leží v klidné části hlavního města, její nespornou výhodou, oproti většině základních škol v ČR, je to, že tato škola vedle kasických tříd otevírá každým rokem populárnější třídy s výukou podle Montessori. Třídy Montessori mají svůj vlastní ŠVP nemůžeme se jimi tedy v této práci blíže zabývat. Tato škola je zapojena do několika celosvětových projektů, například do projektu Zdravá

škola a celkové zaměření této školy je směřováno na zdravý životní styl. Škola žákům nabízí nejen výborně zařízené zázemí k vyučování, ale také mnoho možností, jak zdravě a efektivně trávit svůj volný čas. Další nespornou výhodou školy ležící ve velkém městě je možnost návštěv velkého množství exkurzí, výstav a přednášek, které jsou pro školu dostupnější především z hlediska dopravy.

Škola Na Dlouhém lánu rovněž narozdíl od ostatních dvou prověřovaných škol pravidelně spolupracuje na výměnných studijních programech se sousedními zeměmi.

Všechny tři zkoumané školy mají svůj ŠVP zpracovaný podle vlastního uvážení a svého zaměření, právě tak, jak to RVP umožňuje a snaží se dosahovat všech pevně stanovených cílů. Školám, které důkladně a zodpovědně sestavují ŠVP, se daří odlišit se od ostatních škol, a tím přilákat i větší počet nadaných žáků tím se pochopitelně zvyšuje kvalita a úroveň vzdělání všech ročníků. To přispívá k vyšší úrovni vzdělanosti celé naší společnosti.

Pedagogové při společné spolupráci na ŠVP posilují týmového ducha sboru, a zlepšují tím spolupráci nejen mezi předměty, ale i mezi navazujícími ročníky a stupni. Jestliže má škola kvalitně zpracovaný ŠVP dává žákům a jejich rodičům možnost výběru základní školy přesně podle jejich předpokladů a požadavků. Když žák dochází do školy, která se mu líbí a je v ní spokojený, vzdělává se efektivněji.

2. 3 Srovnání učebních osnov a hodinových dotací

Zařazování učebních osnov by podle mého názoru mělo být skupinovou prací celého učitelského sboru. Každý učitel si může sám podle svých vlastních zkušeností a na základě poznání dovedností a schopností jednotlivých dětí sestavit učební témata tak, aby co nejvíce vyhovovala jemu i jeho žákům.

Při sestavování učebních témat se mohou učitelé podrobně domluvit na vzájemně se prolínajícím učivu, a posílit tak mezipředmětové vztahy. Provázání témat učiva přispívá žákům k pochopení problematiky a ukazuje praktické využití v reálném životě. Žáci si během připomínání základních pojmů z jiných předmětů upevňují získané vědomosti a učí se je využívat.

Během seřazování učebních témat by měli tvůrci ŠVP dbát na naplnění očekávaných výstupů daných v RVP. Učivo by mělo logicky navazovat na předchozí témata. Učební témata tří ZŠ uvedených v této práci vyhovují požadavkům RVP a měla by dát žákům podnět k získání očekávaných výstupů. Pro zjednodušení dalšího porovnávání posuzovaných škol budou jednotlivé zkoumané školy označeny takto: škola v Lužné ZŠL, 3. ZŠ v Rakovníku ZŠR a nakonec pražská škola Na Dlouhém lánu zkratkou ZŠP.

Učební plány předmětu Matematika prvního stupně, první ročník

První okruh *Číslo a početní operace* je nejjasněji z porovnávaných škol uveden v učebním plánu ZŠP. ZŠP se podle svého plánu zaměřuje na správné čtení a psaní čísel, bez správného ovládnutí těchto dovedností se žáci těžko seznamují s dalším učivem. ZŠR uvádí dokonce sedm témat, která jsou celkem snadno zvládnutelná žáky v prvním ročníku. ZŠL se v prvním ročníku věnuje pouze třem tématům, Počítání na číselné ose, Zápis čísel v desítkové soustavě a Obor přirozených témat do dvaceti. Ale v očekávaných výstupech, které má tato škola uvedeny v ŠVP, mají žáci získat mnohem více dovedností. Zřejmě škola v ŠVP neuvádí všechna témata, kterými se při výuce v prvním ročníku zabývají. Druhý okruh *Geometrie v rovině a v prostoru* je přijatelně rozepsán v učebním plánu školy ZŠP, jako jediná ze zkoumaných škol se zabývá tématem Orientace v prostoru. ZŠL se v tomto okruhu podle mne příliš

brzo, zabývá Základními geometrickými útvary v prostoru. Škola ZŠR uvádí téma Základní geometrické tvary v rovině.

Okruh *Závislosti, vztahy práce s daty* není uveden v plánu školy ZŠR. Více rozčleněn tento okruh má škola ZŠP a ZŠL.

Školy nezařadily do výukových témat seznámení s časem a je ho vlastnostmi a jednotkami. Sami učitelé se shodují, že určování času je pro děti jedna z nejtěžších dovedností, kterou by si měli na prvním stupni osvojit. Podle mého názoru by se děti měly s časem, jeho jednotkami a určováním zabývat už v prvním ročníku. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy doporučuje zařadit téma *Sruktura času* již v prvním ročníku právě pro jeho obtížnost.

Učební plány předmětu Matematika prvního stupně, druhý ročník.

Tématický okruh *Číslo a početní operace* je nejpodrobněji rozepsán v plánu školy ZŠP. Škola uvádí násobení od jedné do deseti. Školy ZŠL a ZŠR mají uvedeno násobení od jedné do pěti, ostatní témata jsou téměř srovnatelná a odpovídají doporučenému učivu RVP.

V okruh u *Závislosti, vztahy práce s daty* ZŠP a ZŠR podle očekávání uvádí téma *Orientace v čase*. ZŠL má uvedeno téma *Závislosti a jejich vlastnosti vybraných jednotek*, mezi nimiž také uvádí čas.

Témata ve třetím okruhu *Geometrie* mají všechny tři školy uvedeny stejně. Zabývají se shodnými tématy, která doporučuje učební plán MŠMT. ZŠR neuvádí na rozdíl od zbylých dvou geometrické pojmy *Jehlan* a *Kužel*.

Učební plány předmětu Matematika prvního stupně, třetí ročník

ZŠR uvádí v okruhu *Číslo a početní operace* všechna témata přibližně tak, aby vyhovovala očekávaným výstupům RVP, výrazně podobně jsou témata uvedena i v plánu ZŠP. Učební plán ZŠL uvádí několik dalších rozvitých témat nad doporučená témata učební plánu MŠMT.

Do okruhu *Geometrie* ZŠL a ZŠR zařazují osově souměrné útvary. ZŠR osově souměrné útvary neuvádí, přestože toto téma má uvedeno ve výsledcích vzdělávání žáka, ostatní témata jsou opět shodná.

Okruh *Závislosti, vztahy práce s daty* se v ZŠR a ZŠP zabývá časem a seznámením s dalšími matematickými tématy. ZŠL v tomto okruhu uvádí téma *Závislosti* a jejich vlastnosti, čtení z grafů, tabulek a řádů.

Učební plány předmětu Matematika prvního stupně, čtvrtý ročník

V okruhu *Číslo a početní operace* se ZŠP a ZŠL zabývají zlomky, plán školy ZŠR toto téma vůbec neuvádí ani v dalším ročníku, přestože operace se zlomky jsou zmíněny v očekávaných výstupech RVP druhého období.

Okruh *Geometrie* mají školy uvedeny přibližně shodně. Jen ZŠL uvádí téma *rýsování mnohoúhelníků*, což je nad doporučená témata MŠMT.

V kruhu *Závislosti, práce s daty* se ZŠR hlouběji zabývá problematikou času a jednotkami hmotnosti, zbylé dvě školy uvádí stejná témata a to diagramy, grafy, tabulky a jízdní řády, stejně jako jsou doporučená témata MŠMT.

Učební plány předmětu Matematika prvního stupně, pátý ročník

Okruh *Číslo a početní operace* ZŠL, ZŠR a ZŠP uchopily dost podobně. ZŠL uvádí navíc téma *Zápis čísla v desítkové soustavě*. V uvedených tématech je patrná snaha splnit všechny očekávané výstupy dané RVP.

V okruhu *Geometrie* školy shodně nabízí témata *Rýsování rovinných útvarů*, *Rozvíjení prostorové představivosti žáků*, *Obvody a obsahy geometrických obrazů*.

V tomto ročníku ZŠL a ZŠR přidávají ještě vzdělávací okruh *Nestandardní aplikační úlohy a problémy*, ve kterém se řeší navíc *Magické čtverce*, *Číselné a obrázkové řady*, *Nestandardní slovní úlohy* a *úlohy*

matematických soutěží. ZŠP tento okruh v ŠVP vůbec neuvádí, přestože jsou v RVP uvedeny očekávané výstupy.

V okruhu *Závislosti, práce s daty* se školy opět plně shodují. Z uvedených témat zkoumaných škol je zřejmé, že se školy v pátém ročníku snaží naplnit očekávané výstupy žáků dané RVP. Můžeme se domnívat, že důvodem této snahy bylo připravované testování žáků v pátém ročníku.

Porovnání hodinových dotací zkoumaných škol na prvním stupni ve vyučovacím předmětu Matematika

Vzdělávací obsah oboru Matematika a její aplikace je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání. Minimální hodinová dotace tohoto oboru na prvním stupni je určena v RVP na dvacet hodin týdně. Tato časová dotace pro jednotlivé vzdělávací oblasti je pro školy závazná.

ZŠP k povinné časové dotaci přidává ještě jednu hodinu navíc v každém ročníku prvního stupně. Tyto hodiny navíc škola přidává do výuky z disponibilní časové dotace, která je poskytnuta v RVP. Celkem se tedy na ZŠP na prvním stupni vyučuje matematika dvacet pět hodin týdně.

ZŠL a ZŠR také přidávají vyučovací hodiny k minimální časové dotaci, ale ne v takovém rozsahu jako škola ZŠP. Časová dotace ZŠL a ZŠP v prvním ročníku činí dvacet čtyři vyučovacích hodin týdně. Ve zbylých čtyřech ročnících mají zkoumané školy časovou dotaci shodnou, tedy dvacet pět hodin týdně.

Je překvapivé, že ZŠR v prvním ročníku nepřidává jednu hodinu výuky Matematiky. V charakteristice svého ŠVP se totiž kromě celkového vzdělávání žáků na druhém stupni údajně zaměřuje právě na vzdělávání v oblasti matematiky.

Tabulkový přehled hodinových dotací zkoumaných škol na prvním stupni ve vyučovacím předmětu Matematika

Ročník	1.	2.	3.	4.	5.
ZŠL	4	4+1	4+1	4+1	4+1
ZŠR	4	4+1	4+1	4+1	4+1
ZŠP	4+1	4+1	4+1	4+1	4+1

Učební plány předmětu Český jazyk prvního stupně, první ročník

V učebním okruhu *Jazyková výchova* se ZŠR a ZŠP zabývají abecedou, výslovností hlásek a vytvářením základu rukopisu žáků. ZŠL ve svém ŠVP v tomto ročníku nepochopitelně uvádí jiné názvy vzdělávacích okruhů. Učivo je rozčleněno do okruhů Písmena a hlásky, Čtení, Psaní a Vyjadřovací schopnosti. Učivo má škola shodné s oběma školami. V ostatních ročnících uvádí standardní názvy.

ZŠP zařazuje do okruhu témata Opis, Přepis, Diktát slov. Což se dle mého názoru zdá být na první třídu příliš náročné.

Ve druhém okruhu *Komunikační a slohová výchova* se školy zaměřují na výcvik čtení, konkrétně na zvukovou a zrakovou stránku jazyka.

ZŠR zařazuje témata dětem blízká Vyprávění o rodině a svém okolí. V dalším vzdělávacím okruhu *Literární výchova* školy shodně uvádějí čtení literatury pro mládež. ZŠP navíc uvádí používání metody Zážitkového čtení.

Učební plány předmětu Český jazyk prvního stupně, druhý ročník

Učební obor *Jazyková výchova* ZŠL a ZŠP zaměřuje na témata Spojování a řazení vět. MŠMT doporučuje ještě téma Spisovná výslovnost, ani jedna ze zkoumaných škol však toto téma neuvádí. ZŠR uvádí témata Uvědomělé čtení, Sdělování krátkých zpráv, což je jeden z očekávaných výstupů RVP.

Druhý okruh *Komunikační a slohová výchova* zaměřují školy pouze na hlasité a tiché čtení s porozuměním. Zaměření tohoto okruhu by mělo spíše směřovat k tématu Mluvený a nonverbální projev.

V okruhu *Literární výchova* má ZŠR uvedena témata Čtení a Přednes básní s porozuměním. Doporučená témata MŠMT pro tento okruh jsou z mého pohledu celkem přehnaná, mezi literární pojmy ve druhé třídě zařazují například pojem režisér.

ZŠL uvádí Poslech literárních textů a Osvojování základních literárních pojmů. Škola ZŠP pracuje s tématy Poezie, Báseň, a Dramatizace textů.

Učební plány předmětu Český jazyk prvního stupně, třetí ročník

V okruhu *Jazyková výchova* se školy shodně zaměřují na témata Zvukové stránky jazyka a Stavbu slova. ZŠL se nezabývá tématem Vyjmenovaných slov, což doporučuje jako učivo RVP, a znalost vyjmenovaných slov je uvedena v očekávaných výstupech prvního období.

Okruh *Komunikační a slohová výchova* je v ZŠL zaměřen na čtení, naslouchání, mluvený a písemný projev. ZŠR se zaměřuje na témata Stylizace, Kompozice na Společenský jazyk a jeho formy. ZŠP uvádí témata zaměřená na výcvik čtení a komunikační žánry. Uvedená témata škol jsou výrazně odlišná, přestože mají podobné očekávané výstupy.

V okruhu *Literární výchova* se ZŠL nepochopitelně zabývá stejnými tématy jako v předešlém ročníku.

ZŠR uvádí téma Seznamování se základy literatury, Práce s literárními texty. ZŠP pracuje s tématy Poslech literárních textů, Dramatizace a Výtvarný doprovod literatury.

Učební plány předmětu Český jazyk prvního stupně, čtvrtý ročník

Vzdělávací okruh *Jazyková výchova* zaměřují školy na stejná témata týkající se nauky o Českém jazyce, Významech slov a Tvarosloví. ZŠL uvádí téma Abeceda, které již dále nerozvádí. Můžeme pouze polemizovat o tom, co nového k tomuto tématu si mohou žáci ještě ve čtvrtém ročníku odnést.

V okruhu *Komunikační a slohová výchova* ZŠL uvádí téma Vyjadřovací schopnosti v mateřském jazyce. ZŠR se zaměřuje podle mého názoru správně, na vhodný výběr literárních děl pro mladé čtenáře, dále také na čtení naučných a uměleckých textů. ZŠP uvádí tato témata: Pozorné, plynulé a praktické čtení, Technika psaní a Literární žánry. MŠMT nabízí v tomto okruhu mnoho vhodných témat, které by asi více motivovali žáky, školy mezi nimi bohužel nevybíraly.

V *Literatuře* ZŠL uvádí překvapivě témata Věta, Souvětí, Slovo, Vyjadřovací schopnosti žáků. ZŠR a ZŠP se shodně zaměřují na témata týkající se divadelních a filmových představení a na tvořivou práci s literárními texty.

Učební plány předmětu Český jazyk prvního stupně, pátý ročník

ZŠL uvádí témata dosti stroze a často jsou jen prepisována z předešlých ročníků.

Ve vzdělávacím okruhu *Jazyková výchova* ZŠR uvádí témata zabývající se významem slov, jejich slovními druhy a dotvářením slov příbuzných.

Školy ZŠL a ZŠP shodně uvádějí témata zabývající se vyjadřovacími schopnostmi, slovními druhy, tvaroslovím a vlastními jmény. ZŠP má tento okruh, stejně jako celý pátý ročník vypracován velice podrobně a je opět zřejmá snaha vyhovět všem tématům uvedeným v očekávaných výstupech RVP.

V okruhu *Komunikační a slohová výchova* jsou témata ZŠR zaměřena na výrazné čtení, orientaci v textech a pravidla sestavování osnov. ZŠL uvádí témata týkající se vyjadřovacích schopností a přímé řeči.

Ve vzdělávacím okruhu *Literární výchova* školy ZŠR a ZŠP uvádějí shodná témata Zážitek čtení, Tvořivé činnosti s literárními texty a Vysvětlení dětských literárních žánrů. ZŠL nabízí pouze témata Čtení a poslech literárních textů a Rozvíjení vyjadřovacích schopností. Ostatně téma Rozvíjení vyjadřovacích schopností ZŠL zřejmě považuje za jedno z nedůležitějších, protože ho uvádí ve všech okruzích čtvrtého a pátého ročníku.

Porovnání hodinových dotací zkoumaných škol na prvním stupni ve vyučovacím předmětu Český jazyk

Vzdělávací obsah oboru Český jazyk a literatura je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání. Minimální hodinová dotace tohoto oboru na prvním stupni je stanovena v RVP na třicet pět hodin na prvním stupni, což je nejvyšší hodinová dotace v rámci jednoho předmětu. Tato časová dotace pro jednotlivé vzdělávací oblasti je pro školy závazná. Vysoká hodinová dotace není nijak překvapivá, žáci teprve po osvojení čtení a psaní mohou získávat další dovednosti v ostatních předmětech.

Nejméně hodin se vyučuje Český jazyk v ZŠP, k povinné hodinové dotaci třicet pět hodin přidávají pouze dvě hodiny na prvním stupni. Školy zvyšují povinné hodinové dotace nejčastěji v prvních třech ročnících, kdy je pro žáky učivo stále nové.

Nejvyšší počet vyučovacích hodin Českého jazyka má uvedena ZŠL. K povinné hodinové dotaci přidává dalších osm z disponibilních hodin, což je na obecní školu, která není nijak výrazně zaměřena na Český jazyk, celkem hodně.

Dle mého názoru nejvyváženější hodinovou dotaci v předmětu Český jazyk má ZŠR. K povinné hodinové dotaci přidává šest hodin z disponibilních, které soustředí do prvních třech ročníků.

Tabulkový přehled hodinových dotací zkoumaných škol na prvním stupni ve vyučovacím předmětu Český jazyk

Ročník	1.	2.	3.	4.	5.
ZŠL	8+1	8+2	8+1	6+2	5+2
ZŠR	8+1	7+1	6+2	7+1	7+1
ZŠP	8	7	8	7	7

2.4 Dotazníková metoda

Dotazník je způsob psaného řízeného rozhovoru. Na dotazy, které jsou na rozdíl od rozhovoru psané, se vyžadují písemné odpovědi. Dotazníková metoda je jednou z nejpoužívanějších metod sběru informací hned z několika důvodů. Je to metoda méně časově náročná než rozhovor. Dotazovaní respondenti mají určitou míru anonymity, a tím lze zvýšit upřímnost odpovědí. Výzkumná data jsou získávána z odpovědí dotazovaných respondentů.

Dotazník je rovněž méně časově náročný než rozhovor. Při sestavování dotazníků je třeba předem promyslet a přesně určit hlavní cíl dotazníkového průzkumu, logicky a stylisticky správně připravit konkrétní otázky. Použití dotazníků sebou ovšem nese i jistá rizika.

Dotazovaný respondent může měnit svůj názor a postoj, který se liší od skutečnosti. Lidé nejsou nuceni sdělovat, co opravdu dělají, ale co si pouze myslí, že by mělo být správně. Dotazníková metoda proto bývá řazena do tzv. metod subjektivních.

Dotazníky umožňují zkoumat i velký počet osob, takže v krátké době je možno získat velké množství výpovědí. Otázky kladené v dotazníku uvedeném v této práci jsou uzavřené i otevřené.

Uzavřené otázky nabízejí tázanému volbu mezi dvěma či více možnými odpověďmi, např. ano - ne - nevím. Ačkoliv alternativní položky dosahují větší jednotnosti měření, mají také své nevýhody. Především je to povrchnost. Bez dalších sond (např. Jak to myslíte?) se nemohou dostat k jádru odpovědi. Mohou také popouzet tázaného, který nemusí shledat žádnou z alternativ jako vhodnou. A navíc mohou odpověď vynucovat. Tázaný může zvolit nějakou alternativu, jen aby zakryl nevědomost, nebo může zvolit alternativu, která přesně nereprezentuje skutečná fakta či jeho názory.

Otevřené otázky (resp. otázky s otevřeným zakončením) dávají odpovědím tázaného širší vztahový rámec. Kladou málo omezení na odpovědi, mohou ukázat na důležité vztahy a souvislosti. Otázky tohoto typu jsou pružné, mají možnost prohlubování. Dotazování dávají někdy nečekané odpovědi. Umožňují sondováním objasnit nedorozumění, umožňují podnítit spolupráci, mohou ukázat na možnost vztahů a hypotéz. Dotazování dávají někdy na tyto otázky nečekané odpovědi, které mohou naznačit existenci původně nepředvídaných problémů a vztahů.

2.5 Soubor respondentů a průběh výzkumu

Všem dotazovaným byl předán dotazník osobně. Dotazování byli předem seznámeni s tématem, ke kterému se dotazník vztahuje.

Dotazník byl určen všem vyučujícím pedagogům prvního stupně na třech zkoumaných základních školách. Na ZŠ Lužná vyplnilo dotazník celkem deset respondentů.

Na ZŠ v Rakovníku vyplňovalo dotazník celkem jedenáct respondentů. Na pražské základní škole vyplnilo dotazník celkem patnáct respondentů.

Celkem bylo osloveno třicet šest respondentů. Návratnost dotazníků byla stoprocentní.

Mezi respondenty byli pedagogové, kteří aktivně vyučují na prvních stupních výše uvedených základní škol. Respondenti měli různé vzdělání a celková aprobovanost byla celkem devadesát dva procent. Průměrná délka praxe byla sedm až patnáct let.

Tabulkový přehled zúčastněných respondentů

Název školy	Počet zúčastněných pedagogů vyučujících na prvním stupni.
Základní škola Lužná	10
3. Základní škola Rakovník, Zátiší	11
Základní škola Na Dlouhém lánu Praha	15
Počet respondentů celkem	36

2.6 Vyhodnocení výzkumu

Většina dotazovaných respondentů vyplňovala dotazník ochotně a se zájmem o dané téma.

Vyhodnocení odpovědí na otázky dotazníku

2.7 Jak vznikal ŠVP na vaší škole?

Na tuto otázku převážná většina učitelů odpověděla tak, že tvorba ŠVP byla kolektivní práce celého učitelského sboru. Každá ze zkoumaných škol má určeného koordinátora k sestavování a úpravě ŠVP. Při prvním vytváření programu měl koordinátor za úkol sestavit pracovní tým.

Na zkoumaných školách byli v pracovním týmu všichni členové učitelského sboru. Při sestavování učebního plánu je důležité optimálně sladit celou řadu kritérií a zároveň vzdělávací program vytvořit dostatečně atraktivní pro zájemce o studium právě na dané škole. Nutně musí také dodržet minimální počty hodin podle RVP a respektovat mezipředmětové vztahy. Rovněž je nutné

zohlednit současné trendy ve vzdělávání (např. posílit všeobecně vzdělávací předměty, zároveň však zachovat určitou odbornost oboru). Tvorba ŠVP představuje především řadu diskusí nad problémy vzdělávání a jeho zkvalitněním, není možné ji brát vždy jen jako práci navíc. Je samozřejmé, že každý člen týmu prosazuje své předměty a požaduje co nejvyšší hodinovou dotaci. Zde je pak třeba nejvíce zdůraznit téma zaměření školy a všeobecné vzdělání žáků.

Několik, převážně mladších učitelů, dále uvedlo, že tato kolektivní práce na vytváření ŠVP podle očekávání stmelila celý učitelský sbor. Zároveň společná tvorba ukázala jedince ochotné využívat novátorské metody vzdělávání a naopak kolegy, kteří nejsou nakloněni těmto metodám. Na každé škole uvedli jeden až dva respondenti, že neměli možnost podílet se na sestavování ŠVP z důvodu příchodu na školu až po vytváření programu.

2.8 Jak jste spokojen/a se ŠVP školy, ve které učíte?

Drtivá většina dotázaných odpověděla, že nejsou spokojeni se školním programem. Téměř polovina dotázaných upřesnila zápornou odpověď „Škola

má vytvořený již několikátý ŠVP, ale přesto nejsem spokojen/a s jeho obsahem.“ Většina pedagogů má potřebu neustále doplňovat a vylepšovat ŠVP a to nejen v předmětech, které vyučují, ale i jako vzdělávací dokument jako celek, který určuje zaměření a specifikaci školy. Podmínky a kritéria, podle kterých se vytváří ŠVP, se neustále mění a vyvíjí podle toho, jak se vyvíjí společnost, a tedy i žáci, kteří jsou podle programu vzděláváni.

Na tyto změny by měly školy včas reagovat a vzdělávací programy účelně měnit. Tři učitelé, kteří se nezúčastnili sestavování ŠVP, k této otázce zaujali neutrální stanovisko. Dva učitelé, kteří nebyli přítomni na školách při sestavování ŠVP, odpověděli, že nejsou spokojeni, právě proto, že se nemohli podílet na tvorbě programu a sestavení témat jimi vyučovaných předmětů.

2.9 Navrhl/a byste nějaké změny v ŠVP Pokud jste byl/a spoluvůrcem programu, vidíte postupem času něco, co byste chtěl/a změnit?

Polovina dotazovaných cítí potřebu něco změnit, stojí si sice za částí programu, kterou sami vytvářeli, ale během roku získali nové zkušenosti a poznatky, které by rádi promítli do školního programu. Ve vzdělávacích programech se objevuje duplicita učiva na úkor procvičování jiných témat.

Někteří dotazovaní by zejména uvítali změnu programu v podobě změny seřazení a zařazení některých témat ve svém předmětu. Jiní by například rádi více podpořili spolupráci školy s rodiči dětí. Osm respondentů z celkového počtu, kdyby mělo tu možnost, celkově by zrušili koncepci RVP a z něj vycházející ŠVP. Současný systém sice pomáhají vytvářet a udržovat, ale nevyhovuje jim.

Jeden z respondentů uvedl, že po desetileté praxi před vytvořením RVP zastává názor, že učitelé mají učit a nikoli vytvářet ŠVP. Podle mého názoru jsou změny ŠVP nevyhnutelné, ať už z výše uvedených důvodů, jenž se týkají vývoje se společností, ale je nutné brát v úvahu individualitu samotných žáků,

kteří se také vyvíjejí. Učitelé podle těchto změn, které jistě rok od roku pozorují, mají možnost upravit ŠVP přesně pro danou třídu.

2.10 Jak je pro vás složité změnit ŠVP?

ŠVP se na většině základních škol upravuje jednou ročně. Školní vzdělávací program musí být pro všechny ročníky od 1. září 2013 v souladu s upraveným RVP ZV dle § 5 odst. 1 školského zákona. Pro polovinu dotazovaných je změna školního programu administrativně náročná, a proto o neupravují ŠVP tak často, jak by chtěli. ŠVP se může měnit pouze na začátku školního roku, toto období je již časově náročné na přípravu výuky, učitelům tedy nezbyvá dostatek času na vlastní změny v ŠVP.

Dále dotazovaní uvádějí problémy při změnách programu z důvodů provázání předmětů. Jestliže se pedagog rozhodne změnit nebo upravit učební osnovy svého předmětu, týká se tato změna i ostatních předmětů v rámci mezipředmětových vztahů. Ne vždy se aktivní pedagog, který chce prosadit nějakou změnu, setká s kladným přístupem svých kolegů. Důvodem neochoty mohou být například nadměrná administrativa v celkovém porovnání navrhované změny nebo profesní nesouhlas s navrhovanou změnou.

Pro dva z dotazovaných je nepředstavitelné, že by zasahovali do již vytvořeného ŠVP.

2.11 Co vám pomohlo při vytváření ŠVP ?

Téměř všichni dotazovaní uvádějí, že při vytváření ŠVP vycházeli z požadavků RVP a metodických příruček, které se vztahují přímo na vytváření ŠVP.

Většina respondentů dále v odpovědi uvádí další dokumenty a metodické příručky, které se vztahují k předchozím systémům vzdělávání, výuky na základní škole manuál ZV, vzdělávací portály VÚP, NIDV aj. Využili i řadu dalších metodických textů od různých vydavatelů. Pět

respondentů uvedlo, že pro inspiraci k tvorbě nahlíželi do ŠVP ostatních škol, tento způsob tvorby je dle mého názoru celkem nešťastný, protože právě možnost odlišit školy od sebe svým zaměřením a zpracováním ŠVP je jedna z největších výhod RVP.

Dle mého názoru při tvorbě ŠVP je možné inspirovat se nebo využít jakýkoli materiál, který je v souladu s myšlenkami RVP ZV a jeho obsahovým vymezením i se zvolenou koncepcí ŠVP, ne však takovými materiály, které přede mnou byli již někým zpracovány. Je třeba si ale uvědomit, že žádný z dosavadních vzdělávacích programů neobsahoval vše, co se vyžaduje od ŠVP, proto je třeba jej skutečně tvořit a ne pouze opisovat.

Pouze v pěti případech z celkového počtu, dotazování jako největší výhodu při samotném sestavování uvádí své zkušenosti a dlouholetou praxi s výukou, což si myslím, plně naplňuje myšlenku koncepce RVP.

2.12 Kdo určoval zaměření vaší školy, měl/a jste možnost vyjádřit svůj vlastní názor k tomu to tématu?

Priority škol korespondují s motivačním názvem RVP pro ŠVP - Škola pro každého, škola pro všechny. Zaměření není vyjádřeno profilací školy (důrazem na konkrétní vyučovací předmět/y), ale vychází ze snahy podpořit co nejširší rozvoj osobnosti všech žáků s důrazem na utváření a rozvíjení klíčových kompetencí.

Jak již bylo uvedeno, možnost celkového zaměření školy je jedním z přínosů RVP do základního vzdělávání. Většina respondentů možnost určení zaměření školy, bohužel uvádí jako jediný přínos RVP do školství. Na škole ZŠL z odpovědí překvapivě vyplývá, že celkové zaměření školy nebylo konzultováno s celým pedagogickým sborem. Celkové zaměření bylo určeno vedením školy bez jakékoli diskuze nebo projednání s pedagogickým sborem. Zaměření školy bylo určeno již minulým vedením a stávající pokračuje ve stejném postupu. Opět bez jakékoli konzultace. Podle některých odpovědí

v dotazníku vyplývá, že nesouhlasí se zaměřením školy a ani vedení nijak významně nepodporuje ekologické zaměření školy. V tomto případě byla dřívějším vedením a popsáním tématu v ŠVP oslovena učitelka, která vyučuje předmět blízký danému tématu a školní program silně ovlivnila.

Ve zbývajících školách bylo určení celkového zaměření předmětem několika bouřlivých debat. Pedagogové se s dohodnutým zaměřením ztotožňují a snaží se ho podporovat.

2.13 Jakou formou funguje spolupráce učitelského sboru při vytváření mezipředmětových vztahů?

Polovina dotázaných uvádí spolupráci pouze v rámci předmětových komisí. Pod touto odpovědí si můžeme představit, že učitelé spolu konzultují odučené hodiny, předávají si získané informace a podle nich případně upravují probíraná témata. Při doplňujících rozhovorech však většina přiznala nespolečnosti se svými kolegy v tomto směru.

Čtvrtina dotazovaných uvedla jako důvod nefunkčnosti neochotu svých kolegů ke spolupráci při pečlivějších přípravách témat. Zbytek dotázaných uvedl neutrální postoj k tomuto tématu. Vzhledem k faktu, že v RVP je daná tematika obsažena, aniž by byl termín mezipředmětové vztahy explicitně zmíněn, není možnost vyžadovat aktivitu učitelského sboru v tématu mezipředmětových vztahů. RVP prostřednictvím ŠVP umožňuje pedagogům propojování jednotlivých bodů z různých oborů.

Současný edukační systém je zaměřen na propojení učiva jednotlivých předmětů. Mezipředmětovým vztahům je zdánlivě věnována mnohem větší pozornost než v minulosti, na odpovědích dotazovaných se ale tato skutečnost bohužel neprojevila.

2.14 Spolupracujete se svými kolegy při vytváření projektového vyučování? Uved'te výhody a nevýhody projektového vyučování.

Většina respondentů považuje spolupráci při vytváření projektů, ať už krátkodobých nebo dlouhodobých, za důležitou skupinovou práci, která propojuje školu se životem obce i širší společností. Dotazovaní shodně uvádí tyto přínosy projektového vyučování. Vytvořené projekty vyplývají ze samotné podstaty koncentrace a integrace učiva, žáky vedou k užitečným efektům vzdělávání a výchovy. Projekty mají motivační sílu a jsou blízké logice životní reality. Žáci při projektovém vyučování zaměstnávají a formulují celou osobnost, učí se spolupracovat, diskutovat a formulovat své názory. Řeší problémy tvoří a podněcují fantazii, intuici, pracují se získanými informacemi. Jako nevýhody projektového vyučování nejčastěji respondenti uváděli následující odpovědi: Časová náročnost přípravy projektu. Náročnost na hodnocení projektu – z časového hlediska i z hlediska způsobů hodnocení. Při častější realizaci projektů se objevuje únava a ztráta motivace žáků. Projektová výuka vyžaduje zpravidla spolupráci učitelů, podporu kolegů, vedení školy, rodičů i okolí, které se mnohdy nedostává. Projektová výuka také vyžaduje určitou teoretickou vybavenost učitele i jeho praktické zkušenosti s projekty. Projektová výuka vyžaduje po učiteli rovněž jiný způsob plánování. Učitel musí odhadnout míru volnosti a míru odpovědnosti dětí.

2.15 Myslíte, že je pro děti dobré, aby se učily podle ŠVP, nebo byly podle vašeho názoru dřívější systémy výuky vhodnější?

Téměř většině respondentů více vyhovovaly dřívější vzdělávací programy.

Nejčastěji uváděné odpovědi na otázku Proč si respondent myslí, že dřívější programy byly vhodnější jsou: žáci měli jistotu, že se ve všech

školách a ročnících setkají se stejnými tématy a předměty. Žáci byli systematičtěji hodnoceni a testováni.

Celkově vzato se vzdělávacími programy, které se aplikovaly před zavedením RVP, měli pedagogové méně práce, ale neměli možnost se podílet na tvůrčím pojetí výuky, což převážně starším učitelů vyhovovalo. Převážně mladší učitelé si uvědomují, že vzdělávání není uzavřený proces, o kterém by se dalo říct, že je stoprocentně funkční. K rozvíjení vědomostí a získávání žáka je potřeba tento proces neustále zdokonalovat.

2.16 Jaké výhody a nevýhody podle vás přinesl RVP a z něj vycházející ŠVP do školního vzdělávání?

Zavedení RVP určitě znamená významný krok kupředu ve vývoji českého vzdělávání směrem k lepší péči škol i státu o rozvoj žáků. Směřuje ke školství založenému na svobodě a zodpovědnosti.

Nejvíce uváděným kladným hodnocením RVP byla skutečnost, že učitelé mají velkou svobodu, mohou sami rozhodovat o tom, co a jakou formou se bude vyučovat.

K dalším výhodám patří fakt, že si škola může přizpůsobit výuku podle vlastních možností a vlastního zaměření, které si škola vzhledem k mnoha aspektům určuje sama. Učitelé mají sice výhodu svobody výběru vyučovacích témat, ale zároveň tuto skutečnost mnoho z nich uvádí jako veliký závazek, musí se sami umět rozhodnout, které podrobnosti, jak a proč budou vyučovat, aby žáci dosáhli očekávaných výstupů, které jsou uvedeny v RVP.

2.17 Učíte-li předmět bez aprobace, je to pro vás složité?

Na menších školách dochází k tomu, že každý vyučující si většinou ještě přibírá ke své aprobaci i další předměty bez odborné způsobilosti.

V mnoha případech musí učitel vyučovat i takový předmět, který mu vedení školy určí. Prioritou pro školu je totiž to, aby byly obsazeny všechny předměty.

Nejčastěji vyučovanými předměty bez aprobace na prvním stupni jsou Hudební a Výtvarná výchova. Naproti tomu nejlépe jsou v současné době ve školách podle mých poznatků obsazeny aprobace „klíčových“ předmětů, a to Matematiky a Českého jazyka.

Tři třetiny dotazovaných vyučují na prvním stupni bez aprobace právě Hudební a Výtvarnou výchovu. Ovšem pokud chce učitel při výuce předmětu, který nevystudoval, uspět, musí si stejně většinou doplňovat své vzdělání prostřednictvím nejrůznějších kurzů a školení.

2.18 Myslíte si, že je možné splnit očekávané výstupy ŠVP ve všech předmětech?

Očekávané výstupy jsou jasně určeny v RVP a právě podle těchto určených výstupů by měli učitelé sestavovat ŠVP školy. V RVP je učivo pouze doporučeno, uvedená témata nejsou pro učitele nijak závazná, přesto jsou tato témata doslovně uváděna v ŠVP většiny škol.

Očekávané výstupy předmětů jsou v RVP uvedeny stručně a jasně pro lepší přehlednost a snažší orientaci tak, aby v sobě obsahovaly propojení činnostního učení s aktivním vzděláváním, měly vazbu na klíčové kompetence, na cílové zaměření vzdělávací oblasti a určitým způsobem byly propojené se stanoveným učivem. V neposlední řadě nesmíme zapomenout na to, že musí být měřitelné.

Těžko může učitel, který vyučuje předměty ze vzdělávacího oboru Umění a kultura, stoprocentně hodnotit míru nabytí očekávaných výstupů vzdělávacího oboru Matematika a její aplikace.

Přesto si dvě třetiny dotazovaných myslí, že není v silách učitelského sboru, ale ani žáků, dosáhnout osvojení si všech vědomostí a dovedností ke

splnění očekávaných výstupů. Jedna třetina dotazovaných se přiklání k možnosti, že žáci jsou schopni splnit očekávané výstupy pouze v případě vynaložení velkého úsilí všech pedagogů, rodičů, ale i samotných žáků. Ve světlých případech se tuto celkovou sešranost vzdělávacího prostředí podaří vytvořit a poté jsou žáci schopni plnit všechny očekávané výstupy.

2.19 Podle čeho se podle vás rodiče a děti rozhodují na jakou budou jejich potomci či samy děti chodit?

O umístění dítěte na základní školu rozhodují jeho rodiče, pouze v malém procentu k tomuto rozhodnutí přispívají samy děti. Rodiče mají mnoho možností, jak si vybrat. Většina škol pořádá dny otevřených dveří, kde mají rodiče nejlepší možnost se o škole dozvědět velké množství důležitých informací a mohou se blíže seznámit s učitelským sborem.

Rodiče při výběru vzdělávací instituce většinou přihlížejí k mnoha aspektům, nejčastěji k tomu, o jakou se jedná spádovou oblast a jaká je vzdálenost do školy. Zda mohou dítě do školy doprovázet nebo vozit. Zda zvládne cestu bezpečně samo. Třídní učitel/učitelka je pak jeden z nejdůležitějších faktorů. Může být tím, co vyzvedne i jinak průměrnou školu, nebo naopak i v nadprůměrné a žádané škole mohou rodiče nesouhlasit s jednotlivcem. Pověst školy, hlavně v menších obcích, je důležitým rozhodujícím faktorem.

U žádaných škol se může stát, že jsou třídy "přeplněné", a přestože je škola kvalitní, výuka tím může utrpět. Samy děti se řídí jinými aspekty, například prostředím a atmosférou, vzhledem školy, vnitřním zařízením tříd a také tím, do které školy nastupují jejich kamarádi. Podle odpovědí uvedených v dotazníku se rodiče nejčastěji rozhodují podle dostupnosti školy.

Další častou odpovědí bylo množství školou nabízených zájmových kroužků a mimoškolních aktivit pro děti. Všichni dotazovaní ze školy ZŠR uvedli, že hlavní důvod volby jejich školy je existence Základní umělecké

školy a družiny přímo v jedné z budov školy. Výhodu odvedení žáka do školy na začátek výuky a možnost vyzvednutí až v pozdních odpoledních hodinách využívá většina rodičů dětí, kteří navštěvují první stupeň ZŠR.

Pouze pět respondentů uvedlo možnost, že se rodiče mohou rozhodovat podle celkového zaměření školy, které jim umožňuje RVP. Všichni dotazovaní jsou si jisti, že rodiče se blíže neseznamují s ŠVP.

Závěr

Současný RVP základního vzdělávání je vymezen poměrně stručně a je jakýmsi výběrem toho nejdůležitějšího, co bylo vymezeno již dříve v Bílé knize. Z tohoto pojetí RVP vychází i ŠVP většiny Základních škol v České republice. Dle mého mínění RVP určitě znamenal významný krok kupředu ve vývoji českého vzdělávání v péči škol i státu o rozvoj žáků.

RVP směřuje ke školství založenému na svobodě a zodpovědnosti. Jeho hlavním obsahem totiž nejsou soupisy témat, která by učitel musel odučit jako tomu bylo v předchozích vzdělávacích programech, ale RVP hlavně vymezuje cílové kompetence žáků. Klíčové kompetence uvedené v RVP představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti. ŠVP vychází z obecných vzdělávacích cílů a klíčových kompetencí RVP ZV a z koncepce, která vznikla několikaletou snahou o inovaci pedagogického procesu a života školy vůbec, analýzou vlastních možností a schopností pedagogického sboru, požadavků rodičů a navázáním na tradice školy. Klade ŠVP důraz na principy humanistické pedagogiky.

Nejvýraznější přínos RVP ZV dle mého zjištění a názoru je možnost charakteristického zaměření školy, uvedení vlastní vzdělávací strategie školy nebo osnov jednotlivých předmětů v ŠVP. V RVP ZV nejsou definovány předměty, ale pouze vzdělávací oblasti a obory. Názvy, obsah i strukturu jednotlivých předmětů určuje škola ve vlastním ŠVP. Škola tedy může současné předměty spojovat nebo rozdělovat, případně vymýšlet nové. Učitelé mají relativně velkou možnost si určit hodinovou dotaci pro jednotlivé

předměty tím, že stanovenou minimální hodinovou dotaci mohou navyšovat disponibilními hodinami, které poskytuje RVP. Učivo v RVP ZV je pouze doporučené, učitel se ho tedy nemusí striktně držet. Může ho nahradit jiným, redukovat, doplnit i konkretizovat. Závazným se stává až to učivo, které je zaneseno ve školním vzdělávacím programu.

Tyto nejvýraznější přínosy RVP se stávají pro některé spíše starší pedagogy těmi největšími problémy, které jim RVP mohl zavedením ŠVP přinést. To co pro některé vyučující znamená výrazný krok vpřed, pro zefektivnění výuky, některým připadá, jako vymyšlení něčeho co je již dlouhodobě známé. Podle mého názoru, přínosy RVP a zněj vycházejícího ŠVP převažují záporná mínění výše uvedená ve vyhodnocení dotazníku. Možnost sestavit si vlastní učební plán, který je upraven podle představ školy a zároveň i každého vyučujícího, je výhoda, kterou si ne všichni uvědomují. Zároveň dodávám, že vytvoření efektivního ŠVP je nemožné bez dlouholeté praxe všech zúčastněných.

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha 1 Dotazník pro učitele prvního stupně základní školy.

Příloha 1

DOTAZNÍK PRO UČITELE PRVNÍHO STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

1. Jak vznikal ŠVP na vaší škole?
2. Jak jste spokojen/a se ŠVP školy, ve které učíte?
3. Navrhl/a byste nějaké změny v ŠVP, Pokud jste byl/a spoluvůrcem programu vidíte postupem času něco co byste chtěl/a změnit?
4. Jak je pro vás složité změnit ŠVP?
5. Co vám pomohlo při vytváření ŠVP ?
6. Kdo určoval zaměření vaší školy, měl/a jste možnost vyjádřit svůj vlastní názor k tomu to tématu?
7. Jakou formou funguje spolupráce učitelského sboru při vytváření mezipředmětových vztahů?
8. Spolupracujete se svými kolegy při vytváření projektového vyučování? Uvedte výhody a nevýhody projektového vyučování.
9. Myslíte, že je pro děti dobré, aby se učily podle ŠVP, nebo byly podle vašeho názoru dřívější systémy výuky vhodnější?
10. Jaké výhody a nevýhody podle vás přinesl RVP a z něj vycházející ŠVP do školního vzdělávání?
11. Učíte-li předmět bez aprobace je to pro vás složité?
12. Myslíte si, že je možné splnit očekávané výstupy ŠVP ve všech předmětech?
13. Podle čeho se podle vás rodiče a děti rozhodují na jakou budou jejich potomci či samy děti chodit?